

ΑΝΟΙ
ΠΑΝΕ
ΚΥΠΡ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	6
II. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	6
III. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	8
1.1 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΗΜΕΡΑ	8
1.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	13
1.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	14
1.4 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	18
1.4.1 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2007-2008 ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	19
1.4.2 ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	19
1.4.3 ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	23
1.4.4 «ΚΟΥΡΕΜΑ» ΟΜΟΛΟΓΩΝ - PSI	24
1.5 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	27
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΟΡΙΣΜΟΙ	27
2.2 ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ	30
2.3 ΒΑΣΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	37
3.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	37
3.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	37
3.3 ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ – ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ – ΧΙΟΣ BANK	38
3.3.1 ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ	38
3.3.2 ΑΠΟΦΑΣΗ Γ.Σ. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	38
3.3.3 ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΣΤΟ Μ.Α.Ε.	39
3.3.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	40
3.4 ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ – ΕΤΒΑ	41
3.4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ	41
3.4.2 ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΜΕΤΟΧΩΝ	42
3.4.3 Η ΑΠΟΡΡΟΦΩΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	43
3.4.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	44
3.5 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	45
3.6 ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ	49
3.7 ΕΞΑΓΟΡΑ ΑΤΕ ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	50
3.7.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ	50
3.7.2 ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ	51

3.7.3	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ	52
	<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	54
	<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	57
	<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>	59
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	59

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον είναι άρρηκτα συνδεδεμένο και επηρεασμένο από τη χρηματοπιστωτική κρίση των τελευταίων 4-5 ετών. Στην Ελλάδα, η κρίση έχει γίνει περαιτέρω αισθητή για λόγους ενδογενούς παθογένειας (δημόσιο χρέος και ελλείμματα) και οι συνέπειές της είναι έντονες στα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις αλλά και το κράτος. Οι δυσμενείς αυτές συνθήκες έχουν μεταφερθεί μέσω ενός φαινομένου domino ανάμεσα σε όλους τους επιχειρηματικούς κλάδους και τελικά πλήττουν ακόμη και τις τράπεζες, που θεωρούνταν έως το 2008 ένας από τους πιο κερδοφόρους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας. Οι διοικήσεις των Ελληνικών τραπεζών ανησυχούν για τη υψηλή μεταβλητότητα βασικών μεταβλητών αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και ρευστότητας και το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα καλείται να λάβει στρατηγικές αποφάσεις, που θα οδηγήσουν στην αναμόρφωση και τη βιώσιμη ανάπτυξή του. Στο σημείο αυτό εμπλέκονται οι Συγχωνεύσεις και Εξαγορές μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων, ως μια βασική κατεύθυνση της επιχειρηματικής στρατηγικής των Ελληνικών τραπεζών μέσα στο σημερινό ευμετάβλητο οικονομικό περιβάλλον. Η τάση για Εξαγορές και Συγχωνεύσεις στον τραπεζικό κλάδο ήταν έντονη περί τα τέλη της δεκαετίας του 90', όταν οι ισχυρότερες Ελληνικές τράπεζες αποφάσισαν να αυξήσουν ακόμη περισσότερο το μέγεθός τους, ώστε να «εξαλείψουν» του μικρούς «παίκτες» από την αγορά. Έτσι και σήμερα, η στρατηγική των ελληνικών τραπεζών περιστρέφεται γύρω από τη δημιουργία ισχυρών χρηματοπιστωτικών ομίλων που θα έχουν το επαρκές μέγεθος για να σταθούν με αξιώσεις στο διεθνή ανταγωνισμό. Έτσι, ιδιαίτερα μετά το 2012, υπήρξε και πάλι μια έξαρση στη δραστηριότητα Συγχωνεύσεων και Εξαγορών, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των τραπεζικών εργασιών να συγκεντρωθούν γύρω από 4 συστηματικές τράπεζες. Η διεθνής βιβλιογραφία δεν προτείνει με σαφήνεια ότι η περιγραφείσα αύξηση της συγκέντρωσης της αγοράς οδηγεί σε μείωση της ανταγωνιστικότητας της τραπεζικής αγοράς. Ωστόσο, τα φαινόμενα αυτά οδηγούν σε αναδιάρθρωση του τραπεζικού κλάδου, που ήδη έχει εκφραστεί μέσα από συγχωνεύσεις υποκαταστημάτων, μετακινήσεις προσωπικού ακόμη και προγράμματα εθελούσιας εξόδου του προσωπικού.

ABSTRACT

There is no doubt that the global financial environment is intimately related and influenced by the global financial crisis of the last 4-5 years. In Greece, crisis become further perceptible for endogenous pathogenesis reasons (public debt and deficits) and its consequences are intense in households, enterprises and State. Those unfavorable conditions have been transported via domino effect through all business sectors and finally affect even Greek banks that were considered to be, up to 2008, one of the most profitable sectors of the Greek economy. The Greek banks' management worries about the high volatility of basic efficiency, effectiveness and liquidity variables and the Greek banking system must make strategic decisions about leading to transformation and sustainable development. At this point, Mergers and Acquisitions are involved as a basic direction of Greek banks' corporate strategy in the current changeable economic environment. The tendency towards Mergers and Acquisitions in banking sector was intense in the end of the decade of 90', when the most powerful Greek banks decided a further increase in their size in order to "eliminate" the small market "players". Nowadays, the Greek banks' strategy turns round the establishment of powerful financial groups that will have sufficient sizes to resist with dignity the international competition. Thus, especially after 2012, there was again an upsurge in Mergers and Acquisitions activity, resulting in the majority of banking to be concentrated around 4 systemic banks. The international literature does not suggest clearly that the described increase in market concentration leads to a reduction in the competitiveness of the banking market. However, these phenomena lead to a restructuring of the banking sector, which has already been expressed through mergers of branches, staff movements even voluntary retirement programs.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

i. Γενικές πληροφορίες

Καθώς η πιστωτική κρίση εξακολουθεί να ταλανίζει πολλούς κλάδους, αναμένεται ότι οι εταιρείες με επαρκή κεφαλαιουχική βάση θα επωφεληθούν των σπάνιων ευκαιριών που προκύπτουν για υλοποίηση των στρατηγικών τους στόχων μέσω της εξαγοράς ή συγχώνευσης με άλλους οργανισμούς. Αυτό ήδη συμβαίνει στους τομείς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και κοινής ωφελείας, όπου οι ισχυρότεροι παίκτες αρχίζουν να «υποτάσσουν» τους πιο αδύναμους. Συνενώσεις αναμένονται και σε άλλους κλάδους, καθώς οι κύριοι παίκτες βολιδοσκοπούν στις λίστες που διαθέτουν με ελκυστικά από στρατηγικής άποψης στοιχεία Ενεργητικού.

Ο τραπεζικός κλάδος έχει γνωρίσει την τελευταία εικοσαετία μία σημαντική τάση για εξαγορές και συγχωνεύσεις. Η τάση αυτή είναι εμφανής ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες, γεγονός που έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας και των σχετικών ερευνητών. Η τάση για εξαγορές και συγχωνεύσεις οφείλεται σύμφωνα με την τραπεζική θεωρία σε διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα η βελτιστοποίηση του κόστους, η αυξημένη δύναμη στην αγορά, η δυνατότητα για μεγαλύτερη διασπορά του κινδύνου, αλλά και λόγοι που έχουν να κάνουν με την εταιρική διακυβέρνηση και τη «δημιουργία αυτοκρατορίας» (empire building) από πλευράς των διευθυνόντων συμβούλων του κάθε οργανισμού.

ii. Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να εντοπιστούν οι προκλήσεις για το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα εν μέσω της παγκόσμιας αλλά και της ιδιάζουσας Ελληνικής κρίσης χρέους. Δεσπόζουσα θέση στην έρευνα καταλαμβάνει η επιχειρησιακή στρατηγική των Συγχωνεύσεων και Εξαγορών που αναμένεται να χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από τις Ελληνικές τράπεζες για την έξοδο από την κρίση και την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων. Η εργασία περιστρέφεται εσκεμμένα γύρω από τις Ελληνικές τράπεζες, καθώς ο τραπεζικός κλάδος και η βιωσιμότητά του αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο στήριξης της Ελληνικής οικονομίας και κινητήριο μοχλό ανάκαμψης αυτής.

Κατά την ανάπτυξη της διπλωματικής διατριβής θα απαντηθούν τα κατωτέρω ερωτήματα:

1. Ποια είναι η τρέχουσα διάρθρωση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος
2. Ποιες είναι οι αδυναμίες και ποια τα δυνατά σημεία αυτού
3. Πως έχει επηρεάσει η χρηματοπιστωτική κρίση την πορεία του (ιδιαίτερη αναφορά στο PSI και στις ανάγκες κεφαλαιοποίησης)
4. Τι ρόλο διαδραματίζει η στρατηγική Συγχωνεύσεων και Εξαγορών στα πιστωτικά ιδρύματα (βιβλιογραφική ανασκόπηση)
5. Ποια είναι η «κινητικότητα» σε Συγχωνεύσεις και Εξαγορές στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα (ιστορική αναδρομή)
6. Έχει τη δυνατότητα η στρατηγική των Συγχωνεύσεων και Εξαγορών να συμβάλλει στην έξοδο των Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων από την κρίση.

iii. Περιγραφή κεφαλαίων

Προς επίτευξη του ανωτέρω σκοπού η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται διερεύνηση των συνθηκών με τις οποίες η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις Ελληνικές τράπεζες αλλά και ρόλος των Ελληνικών τραπεζών στη διαμόρφωση του παρόντος κλίματος στην αγορά. Για να είναι αυτό εφικτό, πραγματοποιείται σύντομη αναδρομή στην ιστορία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος και εξετάζεται η σημερινή λειτουργία και διάρθρωσή του, όπως παρουσιάζεται από το θεσμικό όργανο των Ελληνικών τραπεζών, την Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ). Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται και αναφορά στις προκλήσεις που συναντά σήμερα το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η στρατηγική των Συγχωνεύσεων και Εξαγορών ως μια βασική εταιρική στρατηγική των τραπεζών. Περιλαμβάνονται εκτός αυτού, ιστορική αναδρομή σε περιόδους όπου υπήρχε έξαρση του φαινομένου, τα κίνητρα που οδήγησαν σε Συγχωνεύσεις και Εξαγορές και συγκεντρωτική κατάσταση με το σύνολο των Συγχωνεύσεων και Εξαγορών στην εγχώρια τραπεζική αγορά από το 1996 έως σήμερα. Το τρίτο κεφάλαιο αποτελεί το εμπειρικό σκέλος της εργασίας, όπου μέσω δευτερογενούς έρευνας εξετάζονται οι συνθήκες και τα αποτελέσματα τριών από τις μεγαλύτερες συγχωνεύσεις/εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο: Συγχώνευση δια απορρόφησης των Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης & Xios Bank, συγχώνευση με την Ε.Τ.Β.Α. και εξαγορά της Αγροτικής Τράπεζας από την Τράπεζα Πειραιώς. Στο τέταρτο κεφάλαιο διατυπώνονται οι εκτιμήσεις μας για την τρόπο με το οποίο θα αντιδράσουν οι Ελληνικές τράπεζες σε νέες προκλήσεις για Συγχωνεύσεις και Εξαγορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί να συνδεθεί η παγκόσμια οικονομική κρίση με το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, καθώς αποτελεί τον κύριο παράγοντα του εξωτερικού μακροπεριβάλλοντος των τραπεζών. Στο κεφάλαιο αυτό θα εξεταστεί η εξέλιξη και η σημερινή διάρθρωση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος αλλά και ο στρατηγικός ρόλος που διαδραματίζουν οι τράπεζες στην παρούσα κρίση.

1.1 Διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σήμερα

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι Έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Οι πιο πρόσφατες σχετικές δημοσιεύσεις περιέχουν πίνακες και καταλόγους, σύμφωνα με τους οποίους στα τέλη του 2012 προσφέρονταν τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες στην Ελλάδα από 487, έναντι 466 το 2011, πιστωτικούς οργανισμούς. Τους οργανισμούς αυτούς η ΤτΕ ταξινομεί ως εξής (ΕΕΤ, 2013):

(Α) 52 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα,

(Β) 374 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους, και

(Γ) 61 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

(Α) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, τον Νοέμβριο του 2012 ήταν στην Ελλάδα εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 52 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 62 τον Νοέμβριο του 2011), εκ των οποίων:

- 29 πιστωτικά ιδρύματα (16 εμπορικές και 13 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα

της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3601/2007,

- 18 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του Ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Έως το τέλος Νοεμβρίου 2012 αποχώρησαν από τη χώρα τέσσερα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε κράτος εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ πέντε πιστωτικά ιδρύματα (2 εμπορικές και 3 συνεταιριστικές τράπεζες) έπαψαν τη λειτουργία τους μετά την ολοκλήρωση της διευθέτησής τους (resolution), σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Ν. 3601/2007, όπως ισχύει.

(B) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς Ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 374 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 350 τον Νοέμβριο του 2011), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (EOX). Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον Ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους αναλόγως χώρας προέλευσης ήταν, τον Νοέμβριο 2012, η περιγραφόμενη στον Πίνακα 1.1 (εντός παρενθέσεων οι αντίστοιχοι αριθμοί για τον Νοέμβριο 2011).

Πίνακας 1.1: Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ' αποστάσεως

Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων	Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων
Αυστρία	32 (28)	Λιχτενστάιν	5 (3)
Βέλγιο	6 (6)	Λετονία	1 (0)
Γαλλία	44 (40)	Λουξεμβούργο	38 (33)
Γερμανία	50 (46)	Μάλτα	7 (7)
Γιβραλτάρ	5 (6)	Νορβηγία	3 (2)
Δανία	4 (4)	Ολλανδία	26 (26)
Εσθονία	1 (1)	Ουγγαρία	2 (2)
Ηνωμένο Βασίλειο	81 (79)	Πολωνία	1 (1)
Ιρλανδία	30 (30)	Πορτογαλία	3 (3)
Ισλανδία	2 (1)	Σουηδία	3 (3)
Ισπανία	5 (6)	Τσεχία	1 (1)
Ιταλία	11 (8)	Φινλανδία	6 (7)
Κύπρος	7 (7)		
Σύνολο: 374 (350)			

Πηγή: EET, 2013, σελ. 14

Στο χρονικό διάστημα Νοέμβριος 2011 - Νοέμβριος 2012 ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων αυτής της κατηγορίας αυξήθηκε κατά 7%, με σημαντικότερη συμβολή στην ανωτέρω αύξηση να παρουσιάζουν τα πιστωτικά ιδρύματα από Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία και Γαλλία. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι, το 71% (Νοέμβριος 2011: 70%) των πιστωτικών ιδρυμάτων που παρέχουν στην Ελλάδα εξ αποστάσεως χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν σε κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης μόνο πιστωτικά ιδρύματα εγκατεστημένα στη Σλοβενία και Σλοβακία δεν έχουν γνωστοποιήσει μέχρι σήμερα σχετικό ενδιαφέρον στην Τράπεζα της Ελλάδος.

(Γ) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Επιπλέον των προαναφερθέντων δυο κατηγοριών, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 61 εταιρείες (έναντι 54 τον Νοέμβριο του 2011) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.2.

Πίνακας 1.2: Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

	Αριθμός εταιριών ⁵
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	11 (10)
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12 (12)
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5 (5)
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4 (4)
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	13 (11)
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1 (2)
Ιδρύματα Πληρωμών	11 (7)
Αντιπρόσωποι/Υποκαταστήματα Ιδρυμάτων Πληρωμών του ΕΟΧ που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα	4 (3)
Σύνολο: 61 (54)	

Πηγή: ΕΕΤ, 2013, σελ. 15

Με εξαίρεση τα χρηματοδοτικά ιδρύματα χωρίς εγκατάσταση στην Ελλάδα, ο αριθμός των εταιριών λοιπών κατηγοριών παρουσιάστηκε αυξητικός ή αμετάβλητος ως προς τους απόλυτους αριθμούς των δραστηριοποιούμενων εταιριών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει το συνεχιζόμενο έντονο ενδιαφέρον διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών για την ελληνική αγορά και τον έντονο μεταξύ τους ανταγωνισμό στην παροχή εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί πως, τον Αύγουστο του 2012, δεκατέσσερις (14) τράπεζες, από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ, διατηρούσαν στη χώρα μας γραφεία αντιπροσωπείας.

Η τάση αύξησης του αριθμού των τραπεζικών καταστημάτων στην Ευρωζώνη διακόπηκε κατά τη διάρκεια του 2009, παρουσίασε σταθεροποιητικές τάσεις το 2010 και επιδεινώθηκε σημαντικά το 2011 (Πίνακας 1.3). Ειδικότερα, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο αριθμός των καταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα ανήλθε, στο τέλος του 2011, στα επίπεδα του 2007 (3.845 τραπεζικά καταστήματα). Η τάση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη ήταν, αντίθετα με την Ελλάδα, αρνητική (-4,35% και -3,78%, αντίστοιχα). Ωστόσο, η τάση συρρίκνωσης του δικτύου των τραπεζικών καταστημάτων το 2011, έναντι του 2010, ήταν υψηλότερη στην Ελλάδα (-3,99%) έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (-3,12%) και της Ευρωζώνης (-3,08%).

Η τάση συρρίκνωσης του δικτύου των τραπεζικών καταστημάτων στην Ελλάδα αναμένεται να συνεχιστεί την επόμενη διετία (2012 και 2013), κυρίως ως αποτέλεσμα της

διαδικασίας συγκέντρωσης του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος μετά την επικείμενη ολοκλήρωση μιας σειράς συγχωνεύσεων και εξαγορών στις αρχές του 2013 (περισσότερες πληροφορίες δίνονται στην τελευταία ενότητα του κεφαλαίου).

Πίνακας 1.3: Αριθμός καταστημάτων τραπεζών, 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή % (2011-2007)	Μεταβολή % (2011-2010)
Ελλάδα	3.850	4.098	4.078	4.005	3.845	0	-3,99
Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-27)	233.333	237.647	232.424	230.387	223.188	-4,35	-3,12
Ευρωζώνη (ΕΕ-17)	183.673	186.256	183.608	182.350	176.722	-3,78	-3,08

Πηγή: ΕΕΤ, 2013, σελ. 16

Κατά τη διάρκεια του 2011, συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ΑΤΜ), τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking και m-banking¹). Η προσπάθεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού των ΑΤΜ σε ποσοστό αντίστοιχο με αυτό των τραπεζικών καταστημάτων (2011: 7.277, 2010: 7.580), όσο και την αναβάθμιση και διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω αυτών, καθώς, πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών κατάθεσης και ανάληψης μετρητών και ερώτησης υπολοίπου, είναι πλέον δυνατή η πραγματοποίηση ποικίλων τραπεζικών συναλλαγών, όπως η μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμούς τρίτων, η πληρωμή οφειλών από πιστωτικές κάρτες, καθώς και η πληρωμή λογαριασμών λοιπών επιχειρήσεων (π.χ. κοινής ωφέλειας) (ΕΕΤ, 2013).

Εντυπωσιακή υπήρξε, τέλος, λαμβανομένων υπόψη των αναλογιών, η συνεχιζόμενη αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής (e-banking) που έχουν αναπτύξει οι Ελληνικές τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ, στο πρώτο εξάμηνο του 2012, περισσότερα από 2.761.654 (2010: 2.400.805) φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 15% (έναντι ετήσιας αύξησης 12% μεταξύ Α' εξαμήνου 2011 και Α' εξαμήνου 2010).

¹ Mobile banking: εφαρμογή πρόσβασης σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής μέσω κινητού τηλεφώνου.

Η αξία των εγχρημάτων συναλλαγών, συμπεριλαμβανομένων των ενδοτραπεζικών, διατραπεζικών και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, παρουσίασε, σε ετήσια βάση, θεαματική αύξηση της τάξης του 45% (Α' εξάμηνο 2012: €23,3 δισ. , Α' εξάμηνο 2011: €15,9 δισ.).

Τέλος, εξαιρετική απήχηση στο συναλλακτικό κοινό εμφάνισαν και οι υπηρεσίες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μέσω φορητών τηλεφώνων (m – banking) με περισσότερους από 115.000 χρήστες και αξία εγχρημάτων συναλλαγών περίπου €50 εκ. το Α' εξάμηνο του 2012 (ΕΕΤ, 2013).

1.2 Ο ρόλος των τραπεζών στην ελληνική κοινωνία και οικονομία

Σύμφωνα με παλαιότερη έρευνα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, προκύπτει το αβίαστο συμπέρασμα ότι το τραπεζικό σύστημα συμβάλει άμεσα και θετικά στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Τα κυριότερα επιχειρήματα προς υποστήριξη της άποψης αυτής είναι τα ακόλουθα (ΕΕΤ, 2008):

- Οι ελληνικές τράπεζες παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών σε ιδιώτες, επιχειρήσεις αλλά και το ελληνικό Δημόσιο, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής τους λειτουργίας, στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών πληρωμών και στο πλαίσιο παροχής του συνόλου των επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές, ικανοποιώντας τη ζήτηση που εκδηλώνει η πελατεία τους.
- Ειδικά στον τομέα της χρηματοδότησης ιδιωτών και επιχειρήσεων, η συμβολή αυτή είναι σημαντική όχι μόνο γιατί καθιστά εφικτή τη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της κατανάλωσης (και συνεπώς συνεισφέρει στην αύξηση του Α.Ε.Π. της χώρας), αλλά και γιατί περιορίζει τη προσφυγή στην παραοικονομική δραστηριότητα, που «άνθιζε» κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών.
- Η χρηματοδοτική δραστηριότητα των τραπεζών στην Ελλάδα (εγχώριων και αλλοδαπών) συνέβαλε επιπλέον στην προώθηση του εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων – κυρίως των μικρομεσαίων – και συνακόλουθα στη δημιουργία προϋποθέσεων για ανάπτυξη δυναμικών κλάδων της οικονομίας.
- Οι τράπεζες της Ελλάδας παρέχουν στους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας ένα ευρύ φάσμα εναλλακτικών επιλογών, όσον αφορά τη διαχείριση των χαρτοφυλακίων τους, είτε με την προσφορά εναλλακτικών τραπεζικών, επενδυτικών, ασφαλιστικών προϊόντων που

ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ανάγκες της πελατείας τους, είτε με επενδύσεις που γίνονται στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

- Στον τομέα των μαζικών πληρωμών, μέσω των υπηρεσιών πληρωμών που προσφέρουν οι τράπεζες σε διμερή ή διατραπεζική βάση, έχουν μειωθεί δραστικά τα συναφή κόστη του Δημοσίου και κυρίως των μεγάλων επιχειρήσεων. Τα κόστη αυτά αφορούν συνήθως την είσπραξη απαιτήσεων (π.χ. είσπραξη εργοδοτικών εισφορών) και την πληρωμή οφειλών (π.χ. καταβολή μισθών, συντάξεων και μερισμάτων).
- Απασχολούν ένα μεγάλο αριθμό εργαζομένων και προβαίνουν σε σημαντικές παροχές προς αυτούς, αυξανόμενες μάλιστα την τελευταία πενταετία.
- Οι τράπεζες καταβάλλουν υψηλά ποσά φορολογίας στο Ελληνικό Δημόσιο. Βέβαια, ο συντελεστής φόρου εισοδήματος μειώθηκε για πρώτη φορά σε 25% από την εταιρική χρήση 2007, ωστόσο εξακολουθεί να είναι υψηλός σε σχέση με τον αντίστοιχο συντελεστή σε ξένες χώρες όπου δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες (Τουρκία - 20%, Βουλγαρία - 10%). Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 3634/2008, τόσο οι εγχώριες όσο και οι ξένες τράπεζες προκαταβάλλουν το συνολικό ποσό του φόρου εισοδήματος.
- Διανέμουν υψηλά μερίσματα στους μετόχους, που κυμαίνονται από 45% ως 50% των καθαρών κερδών μετά τη φορολογία.
- Συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, κυρίως μέσω χορηγιών προς αθλητικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά και περιβαλλοντικά γεγονότα. Ακόμη, προσφέρουν ευνοϊκή μεταχείριση σε κοινωνικές ομάδες που περιέρχονται σε δυσχερή θέση λόγω εκτάκτων συνθηκών (π.χ. πυρόπληκτοι Ηλείας 2007).

1.3 Βασικοί οικονομικοί δείκτες των Ελληνικών τραπεζών

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι χρηματοοικονομικές επιδόσεις των Ελληνικών τραπεζών σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της EET (2013).

Λόγος δανείων προς καταθέσεις

Οι τράπεζες συνέχισαν να αντιμετωπίζουν σημαντικού ύψους εκροή καταθέσεων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά (35 δισ. ευρώ συνολικά για το έτος 2011, επιπλέον των 40 δισ. ευρώ συνολικά για το έτος 2010). Η μη ισορροπημένη ανάπτυξη των χρηματοδοτικών

και καταθετικών εργασιών συνέβαλε στη διατήρηση του δείκτη δανείων προς καταθέσεις άνω του 100%. Συγκεκριμένα, ο λόγος δανείων προς καταθέσεις, τον Σεπτέμβριο του 2011, κυμάνθηκε στο 130,1% (116,8%, Δεκ. 2010) για τις τράπεζες και 132,7% (120,9%, Δεκ. 2010) για τους τραπεζικούς ομίλους.

Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας

Οι εποπτικοί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υποχώρησαν το 2011 σε σχέση με το 2010, ωστόσο διατηρήθηκαν άνω του ελάχιστου αποδεκτού ορίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Σεπτεμβρίου του 2011 ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας και ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων διαμορφώθηκαν για τις τράπεζες στο 11,7% (13,9% Δεκ. 2010) και 10,7% (12,5% Δεκ. 2010) αντιστοίχως, για τους δε τραπεζικούς ομίλους στο 10,1% (12,3% Δεκ. 2010) και 9,2% (11,2% Δεκ. 2010) αντιστοίχως. Όσον αφορά τον Δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1), αυτός διαμορφώθηκε στο 8,9% (10,6% Δεκ. 2010) για τις τράπεζες και 8,2% (9,9% Δεκ. 2010) για τους τραπεζικούς ομίλους².

Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα

Μικρή θετική επίδραση στα οργανικά αποτελέσματα του τραπεζικού κλάδου είχε η υποχώρηση που εμφάνισαν τα λειτουργικά έξοδα το πρώτο εννεάμηνο του 2011 κατά 7,1% σε επίπεδο τραπεζών και 5,4% σε επίπεδο τραπεζικών ομίλων. Ωστόσο, λόγω των έντονων και αυξανόμενων πιέσεων που δέχτηκε ο κλάδος κατά τη διάρκεια του 2011 συμπεριλαμβανομένης και της επιβάρυνσης της απομείωσης της αξίας των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου, οι τράπεζες εμφάνισαν ζημιές ύψους 7,4 δισ. ευρώ και οι τραπεζικοί όμιλοι ζημιές ύψους 7,3 δισ. ευρώ. Οι πιέσεις παρέμειναν έντονες και τους πρώτους μήνες του 2012. Συγκεκριμένα, οι τράπεζες βάσει των δημοσιευμένων οικονομικών στοιχείων της περιόδου Ιανουαρίου - Μαρτίου 2012 εμφάνισαν ζημιές (μετά από φόρους) ύψους 808 εκ. ευρώ και οι τραπεζικοί όμιλοι ζημιές ύψους 654 εκ. ευρώ.

Ειδικότερα, όπως συνοψίζονται και στον Πίνακα 1.4 κατωτέρω:

- ο **δείκτης αποτελεσματικότητας** (λειτουργικά έξοδα προς λειτουργικά έσοδα) διαμορφώθηκε σε 58,6% (63,9%, 1.1-30.9.2010) σε επίπεδο τραπεζών και σε 58,2% (56,5%, 1.1-30.9.2010) σε επίπεδο τραπεζικών ομίλων,

² Σημειώνεται ότι κατά το 2012 η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή επέβαλλε ελάχιστο δείκτη Core Tier 1 9% για της Ευρωπαϊκές τράπεζες, ενώ το ίδιο έτος η Τράπεζα της Ελλάδας, μετά από όσα ορίζει το Μνημόνιο, εξαιρέσε τις Ελληνικές Τράπεζες, επιβάλλοντας τους ελάχιστο όριο 10%.

- το **καθαρό επιτοκιακό περιθώριο** παρέμεινε κάτω του 3% και συγκεκριμένα σε επίπεδο τραπεζών 2,0% (1,9%, 1.1-30.9.2010), ενώ σε επίπεδο τραπεζικών ομίλων 2,6% (2,7%, 1.1-30.9.2010),
- ο **λόγος των κερδών προ φόρων προς το μέσο ύψος ενεργητικού** διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της περιόδου Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2011 στο -2,1% (-0,5%, 1.1-30.9.2010) για τις τράπεζες και στο -1,9% για τους τραπεζικούς ομίλους (-0,3%, 1.1-30.9.2010), και
- ο **λόγος των κερδών προ φόρων προς το μέσο ύψος ιδίων κεφαλαίων** διαμορφώθηκε κατά την προαναφερθείσα περίοδο στο -34,2% (-8,6% το 2010) για τις τράπεζες και στο -28,2% για τους τραπεζικούς ομίλους (-3,8% το 2010).

Πίνακας 1.4: Βασικοί οικονομικοί δείκτες των Ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων

%	Τράπεζες		Τραπεζικοί όμιλοι	
	Δεκ. 2010	Σεπ. 2011	Δεκ. 2010	Σεπ. 2011
▶ Λόγος δανείων προς καταθέσεις	116,8	130,1	120,9	132,7
▶ Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Δ.Κ.Ε.)	13,9	11,7	12,3	10,1
▶ Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier 1)	12,5	10,7	11,2	9,2
▶ Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1)	10,6	8,9	9,9	8,2
	Ιαν.-Σεπ. 2010	Ιαν.-Σεπ. 2011	Ιαν.-Σεπ. 2010	Ιαν.-Σεπ. 2011
▶ Δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού (μετά από φόρους)	-0,5	-2,1	-0,3	-1,9
▶ Δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	-8,6	-34,2	-3,8	-28,2
▶ Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	1,9	2,0	2,7	2,6
▶ Δείκτης αποτελεσματικότητας	63,9	58,6	58,2	56,5

Πηγή: ΕΕΤ, 2013, σελ. 16

Πιο πρόσφατα στοιχεία για την οικονομική λειτουργία των Ελληνικών τραπεζών παρουσιάζονται στους πίνακες 1.5 και 1.6. Για το 2012 (πίνακας 1.5) είναι εντονότατα τα αρνητικά αποτελέσματα χρήσης και ήταν αναμενόμενο – έως ενός σημείου – λόγω του PSI στα Ελληνικά κρατικά ομόλογα. Στη συνέχεια, εντός του 2013 η κερδοφορία φαίνεται να επανέρχεται σε θετικά επίπεδα για τις 3 από τις 4 συστημικές τράπεζες (ΕΤΕ, Πειραιώς, Alpha).

Πίνακας 1.5: Αποτελέσματα χρήσης Ελληνικών τραπεζών για το 2012

(ποσά σε εκατ. ευρώ)	Τράπεζες			Τραπεζικοί όμιλοι		
	2011	2012	μεταβολή %	2011	2012	μεταβολή %
<i>Λειτουργικά έσοδα</i>	6.334	3.936	-37,8	10.339	8.779	-15,1
Καθαρά έσοδα από τόκους	5.885	4.310	-26,8	8.967	7.374	-17,8
Έσοδα από τόκους	14.172	11.903	-16,0	18.650	16.905	-9,4
Εξοδα από τόκους	8.287	7.593	-8,4	9.683	9.530	-1,6
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	449	-374	-	1.372	1.404	2,3
Καθαρά έσοδα από προμήθειες	569	449	-21,2	1.296	1.222	-5,7
Έσοδα από μερίσματα	38	30	-21,8	13	12	-4,7
Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	-171	-761	-	-73	-404	-
Λοιπά έσοδα	12	-91	-	136	573	322,1
<i>Λειτουργικά έξοδα</i>	3.707	3.520	-5,1	6.115	5.796	-5,2
Δαπάνες προσωπικού	2.191	1.988	-9,3	3.297	3.092	-6,2
Διοικητικά έξοδα	1.195	1.180	-1,2	1.913	1.955	2,2
Αποσβέσεις	259	271	4,7	535	559	4,5
Λοιπά έξοδα	63	80	27,4	370	190	-48,6
<i>Καθαρά έσοδα</i>	2.626	417	-84,1	4.225	2.983	-29,4
<i>Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο</i>	6.237	6.600	5,8	7.044	7.963	13,0
<i>Ζημιές απομείωσης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου</i>	27.500	631	-97,7	28.929	660	-97,7
<i>Λοιπές ζημιές απομείωσης</i>	1.799	1.028	-42,8	1.904	898	-52,8
<i>Κέρδη/ζημιές από συμμετοχές</i>				-30	12	-
<i>Κέρδη προ φόρων</i>	-32.910	-7.843	-	-33.683	-6.526	-
<i>Φόροι</i>	-4.156	-1.388	-	-4.229	-1.146	-
<i>Κέρδη μετά από φόρους</i>	-28.754	-6.455	-	-29.454	-5.380	-

Πηγή: ΕΕΤ, 2014 (<http://62.1.43.74/4Statistika/UplPDFs/results2011-2012gr.pdf>)

Πίνακας 1.6: Βασικά οικονομικά μεγέθη Ελληνικών τραπεζών για το 2013

Στοιχεία ισολογισμού & αποτελεσμάτων εμπορικών τραπεζών & τραπεζικών ομίλων έτους 2013										
		Ενεργητικό (εκ. ευρώ)	Κέρδη ή ζημιές (-) προ φόρων (εκ. ευρώ)	Καθαρά Κέρδη ή ζημιές (-) μετά φόρων (εκ. ευρώ)	Καταθέσεις (εκ. ευρώ)	Χορηγήσεις μετά από προβλέψεις (εκ. ευρώ)	Προβλέψεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου (εκ. ευρώ)	Βασικά κύρια κεφάλαια (CT1) (εκ. ευρώ)	Αμοιβές & Έξοδα προσωπικού (εκ. ευρώ)	Απασχολούμενο προσωπικό
ΠΕΙΡΑΙΩΣ (1)	ΤΡΑΠΕΖΑ	85778	1763	2506	48498	57399	2299	8269	629	14253
	ΟΜΙΛΟΣ	92010	1748	2516	54279	62366	2532	8293	885	22718
ΕΤΕ (2)	ΤΡΑΠΕΖΑ	84197	-501	618	45290	46327	1026	6383	915	12527
	ΟΜΙΛΟΣ	110930	-179	807	62876	67250	1373	7111	1530	37591
EUROBANK (3)	ΤΡΑΠΕΖΑ	70689	-1916	-1008	33952	37468	1587	2654	674	9009
	ΟΜΙΛΟΣ	77586	-1926	-1139	41535	45610	1920	3496	1071	18819
ALPHA (4)	ΤΡΑΠΕΖΑ	68103	2176	2857	37505	44237	1610	7148	418	11268
	ΟΜΙΛΟΣ	73697	2278	2922	42485	51678	1923	8336	662	16934
ΑΤΤΙΚΑ	ΤΡΑΠΕΖΑ	4060	-155	-113	3328	3301	107	204	64	908
	ΟΜΙΛΟΣ	4055	-153	-112	3313	3301	107	208	66	932
ΓΕΝΙΚΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ	2679	-46	-46	2170	1788	60	356	86	1030
	ΟΜΙΛΟΣ	2676	-3	-3	2168	1788	60	355	87	1049
ΣΥΝΟΛΟ (ΤΡΑΠΕΖΑ)		315485	1321	4814	170743	190520	6689	25014,0	2786	48995
ΣΥΝΟΛΟ (ΟΜΙΛΟΣ)		360954	1765	4991	206656	231993	7915	27799,0	4301	98043

Πηγή:

- Οικονομικές καταστάσεις μητρικής και ομίλων & Στοιχεία και πληροφορίες χρήσεως από 1 Ιανουαρίου 2013 έως 31 Δεκεμβρίου 2013
- Παρουσιάσεις αποτελεσμάτων 12Μ2013

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- 1 Την 26.03.2013 η Τράπεζα απέκτησε επιλεγμένα στοιχεία των ελληνικών τραπεζικών δραστηριοτήτων της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων των δανείων και καταθέσεων των θυγατρικών τους στην Ελλάδα. Την 19.06.2013 η Τράπεζα απέκτησε το 100% της Millennium Bank S.A. (MBG).
- 2 Την 10.5.2013 και 26.7.2013 αντίστοιχα η Τράπεζα απέκτησε χωρίς τίμημα το ιγείες τμήμα των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων των τραπεζών FBB & PROBANK οι οποίες βρίσκονται σε ειδική εκκαθάριση.
- 3 Τα αποτελέσματα του ομίλου του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου Ελλάδος Α.Ε. και της Νέας Ρητοπ Τράπεζας Α.Ε. ενσωματώθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου Eurobank από τη 1η Σεπτεμβρίου 2013.
- 4 Την 28.6.2013 ολοκληρώθηκε, κατά νόμο, η διαδικασία συγχώνευσης της Τράπεζας μετά, και δι' απομorfήσεως, της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε.

Πηγή: ΕΕΤ, 2014

(<http://62.1.43.74/4Statistika/UplPDFs/2/synoptikisygendrotikiparousiasi/12M2013.pdf>)

1.4 Επιδράσεις της κρίσης στις Ελληνικές τράπεζες

Ο ρόλος των τραπεζών στην κρίση, που ταλανίζει τη χώρα από τα τέλη του 2009, αναμένονταν να είναι η υποστήριξη των οικονομιών και των επιχειρήσεων που λειτουργούν σε αυτές. Αυτό θα γινόταν μέσω διαμεσολάβησης, μέσω χρηματοδοτήσεων, ελκυστικών επιτοκίων ακόμη και μέσα από άντληση κεφαλαίων από τις ίδιες τις τράπεζες. Ιδιαίτερα στη χώρα μας οι τράπεζες ως βασικός κινητήριος μοχλός της ελληνικής οικονομίας αναμένονταν να στηρίξει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους ιδιώτες. Αντιθέτως, αυτό που παρατηρήθηκε είναι τα υπέρογκα σε σχέση με τα ευρωπαϊκά επιτόκια δανεισμού και σε πολλές περιπτώσεις η παύση των δανειοδοτήσεων.

Η απόκλιση που σε ορισμένες κατηγορίες τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, παρότι συρρικνούμενη, εξακολουθεί να παρατηρείται στην Ελλάδα, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ευρωζώνης, οφείλεται κυρίως στους διαρθρωτικούς παράγοντες που διαμορφώνουν διαφορετικές συνθήκες ζήτησης και προσφοράς. Η προσδοκώμενη σύγκλιση θα εξαρτηθεί από την ταχύτητα και την έκταση άμβλυνσης των αιτίων στα οποία αυτή αποδίδεται. Εν προκειμένω, οι κατωτέρω παράγοντες κρίνονται καθοριστικής σημασίας (EET, 2010):

α) Η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας και των ελληνικών τραπεζών: Η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας είχε μεν τα τελευταία χρόνια βελτιωθεί, αλλά παρέμενε χαμηλότερη από τα περισσότερα κράτη μέλη της ευρωζώνης, κυρίως λόγω του σχετικά υψηλού δημοσίου χρέους.

β) Ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα: Ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα, μετρούμενος με βάση το γενικό Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν. Δ.Τ.Κ.), παραμένει από τους υψηλότερους, αν όχι ο υψηλότερος, της ευρωζώνης.

γ) Το λειτουργικό κόστος των ελληνικών τραπεζών: Το λειτουργικό κόστος των ελληνικών τραπεζών έχει μειωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Εντούτοις, κατά μέσο όρο και σε σύγκριση με τα τραπεζικά συστήματα άλλων κρατών μελών της ευρωζώνης, παραμένει σχετικά υψηλό (ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού τους).

δ) Η διαδικασία της απελευθέρωσης της καταναλωτικής πίστης: Λόγω της πρόσφατης απελευθέρωσης της καταναλωτικής πίστης και της συνακόλουθης ραγδαίας αύξησης της ζήτησης τραπεζικών δανείων από τα νοικοκυριά, οι ελληνικές τράπεζες είναι εκτεθειμένες σε

υψηλότερο πιστωτικό κίνδυνο και σχετικά υψηλότερα από τα μέχρι το 2003 ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων.

ε) Το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των ελληνικών τραπεζών: Το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών στην Ελλάδα, το οποίο πλέον διαμορφώνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό υπό την επίδραση του κοινοτικού δικαίου, σε ορισμένους τομείς παραμένει μέχρι και σήμερα συγκριτικά αυστηρότερο από ότι επιβάλλουν οι σχετικές κοινοτικές Οδηγίες. Είναι, επίσης, αξιοσημείωτο ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, λίγες ευτυχώς, το ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο δεν έχει ακόμα προσαρμοστεί απόλυτα στις σύγχρονες συνθήκες λειτουργίας των ανεπτυγμένων πιστωτικών αγορών.

1.4.1 Παγκόσμια κρίση του 2007 - 2008 και το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Η πρωτόγνωρη επιδείνωση του παγκόσμιου επενδυτικού κλίματος στα τέλη του 2008 βρήκε τις Ελληνικές τράπεζες με μηδενική έκθεση σε «τοξικά» διεθνή χρηματοοικονομικά προϊόντα ή άλλες επενδύσεις υψηλού ρίσκου που, κατά κοινή ομολογία, αποτέλεσαν τη βασική αιτία της πρόσφατης διεθνούς οικονομικής κρίσης και οδήγησαν στην κατάρρευση πολλών τραπεζών στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη. Αντί αυτού, τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν επικεντρωθεί σε παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και στη χρηματοδότηση της Ελληνικής οικονομίας. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι οι εισροές καταθέσεων παρουσίασαν αύξηση τους πρώτους μήνες μετά την κατάρρευση της αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers το Σεπτέμβριο του 2008. Οι ανωτέρω εξελίξεις υποδηλώνουν την εμπιστοσύνη καταθετών και επενδυτών στη σταθερότητα και την ευρωστία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ιδιαίτερα πριν την πρόσφατη σοβαρή επιδείνωση της κρίσης χρέους της Ελλάδας (Eurobank EFG, 2012).

Ωστόσο, οι παραπάνω θετική εξέλιξη δεν ήταν ικανή συνθήκη για να αναχαιτίσει την είσοδο των Ελληνικών τραπεζών σε μια περίοδο έντονης χρηματοοικονομικής δυσπραγίας, καθώς οι εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας καθώς και οι τοποθετήσεις των Ελληνικών τραπεζών σε τίτλους του Ελληνικού δημοσίου είχαν αρνητικό και καθοριστικό αντίκτυπο.

1.4.2 Αύξηση του πιστωτικού κινδύνου

Σημαντικός παράγοντας της σημερινής δυσπραγίας των Ελληνικών τραπεζών είναι ο αυξημένος πιστωτικός κίνδυνος που αντιμετωπίζουν. Ως πιστωτικός κίνδυνος ενός

χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ορίζεται ο κίνδυνος που προκύπτει από την αυξημένη πιθανότητα αθέτησης των χρεωστών του (δανειολήπτες, λοιποί χρεώστες), δηλαδή την πιθανότητα να μην ανταποκριθούν έγκαιρα ή πλήρως στις υποχρεώσεις τους προς το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι γνωστός και ως κίνδυνος πτώχευσης. Σήμερα, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, οι δανειολήπτες καθυστερούν την αποπληρωμή των χρεών τους και οι οφειλές τους καθίστανται ληξιπρόθεσμες. Κατά συνέπεια ο πιστωτικός κίνδυνος αυξάνεται δραματικά και αποβαίνει κρίσιμος εάν απορρέει από την αφερεγγυότητα πλήθους δανειζομένων.

Τα προβλήματα που δημιουργεί στις τράπεζες ο πιστωτικός κίνδυνος είναι αρκετά, με κυριότερο ότι με τη σειρά τους δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους προς τους πιστωτές τους. Η ανεπαρκής αυτή ανταπόκριση του χρηματοοικονομικού ιδρύματος αφορά την καθυστερημένη αποπληρωμή των υποχρεώσεων του, ή την αποφυγή της αποπληρωμής τους. Κάθε μια από τις περιπτώσεις αυτές μπορεί να οφείλεται είτε στην αδυναμία του χρηματοοικονομικού ιδρύματος να καλύψει τις υποχρεώσεις του (όπως χρηματοοικονομική αποτυχία ή πτώχευση) είτε στη συστηματική αποφυγή της αντιμετώπισης των υποχρεώσεων αυτών από το χρηματοοικονομικό ίδρυμα (Γκόρτσας και Αλεξιάκης, 2006).

Ο πιστωτικός κίνδυνος των πιστωτικών ιδρυμάτων μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

Κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων (default risk)

Ο κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων αποτελεί ένα βασικό παράγοντα του πιστωτικού κινδύνου. Αναλυτικότερα, ο κίνδυνος αθέτησης αναφέρεται στην πιθανότητα όπου ο δανειζόμενος ή μια ομάδα δανειζομένων αθετούν την υποχρέωσή τους σε ότι αφορά την οφειλή τους προς την τράπεζα. Το μέγεθος εκφράζεται σε όρους ποσοστού.

Πιο συγκεκριμένα, ο κίνδυνος προκύπτει από τα χρήματα που οφείλονται, μέσω του δανεισμού και των επενδύσεων, και ο δανειολήπτης δεν έχει τη δυνατότητα ή είναι απρόθυμος να επιστρέψει το χρηματικό κεφάλαιο που απαιτείται προκειμένου να αποπληρώσει την υποχρέωσή του. Το ποσό που διακυβεύεται είναι η αδυναμία πληρωμής ποσού, μείον κάθε ποσό που μπορεί να ανακτηθεί από το δανειολήπτη. Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας, το χρονικό διάστημα που απαιτείται να εξοφλείται μια προγραμματισμένη πληρωμή είναι τρεις μήνες ή 90 ημέρες.

Ο κίνδυνος αναξιπιστίας μετράται από την πιθανότητα εμφάνισης του γεγονότος αυτού και εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του δανειζομένου, η οποία, με τη σειρά της, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το μέγεθος της εταιρείας, οι παράγοντες ανταγωνισμού, οι συνθήκες της αγοράς, η ποιότητα της διοίκησης της επιχείρησης και οι μέτοχοι. Βασικό μειονέκτημα για κάθε πιστωτικό οργανισμό, αποτελεί η μέτρηση του κινδύνου αφερεγγυότητας ενός δανειολήπτη, καθώς είναι αρκετά δύσκολο να υπολογιστεί. Για αυτό το λόγο, οι τράπεζες θέσπισαν ορισμένους κανόνες προκειμένου να υπολογίσουν αυτή την παράμετρο του πιστωτικού κινδύνου. Η συγκεκριμένη ενέργεια απαιτεί ορισμένα συστήματα αξιολόγησης και ταξινόμησης τα οποία είτε είναι της ίδιας της τράπεζας, είτε χρησιμοποιούν προκατασκευασμένα φύλλα αξιολόγησης, τα οποία δημοσιεύονται κατά καιρούς από εταιρείες αξιολόγησης, όπως είναι η Moody's, η Standard & Poor's (Συριόπουλος, 2000).

Άλλος τρόπος προκειμένου να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και πιο συγκεκριμένα η αθέτηση του χρέους από το δανειολήπτη προς την τράπεζα, είναι η δημιουργία μιας σύμβασης, η λεγόμενη *σύμβαση ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης (ΣΑΚΑ)*. Η ΣΑΚΑ αποτελεί μία σύμβαση ανταλλαγής (ΣΑ) στην οποία ο αγοραστής πραγματοποιεί σειρά πληρωμών προς τον αντισυμβαλλόμενο πωλητή και σε αντάλλαγμα δέχεται εφάπαξ πληρωμή σε περίπτωση που κάποιο πιστωτικό μέσο (συνήθως ομόλογο ή δάνειο) χαρακτηριστεί από αθέτηση του εκδότη.

Κίνδυνος ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης (danger of recuperation of in the event breach)

Όπως είναι γνωστό, σύμφωνα με τις βασικές αρχές δανειοδότησης η καλύτερη εγγύηση για την έγκριση ενός δανείου και στη συνέχεια η ομαλή αποπληρωμή του απαιτεί την καλή οικονομική κατάσταση του δανειζόμενου. Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη οι διασφαλίσεις που συνοδεύουν μία χρηματοδότηση, αφού κάποιες φορές ο δανειζόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Από το είδος των εξασφαλίσεων εξαρτάται ο κίνδυνος ανάκτησης, δηλαδή το μέρος της χρηματοδότησης που δεν θα καλυφθεί από τις εξασφαλίσεις στην περίπτωση της αφερεγγυότητας του δανειζόμενου. Οι εξασφαλίσεις οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος από τη δανειοδότηση κάποιου πελάτη χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες: τις ενοχικές και τις εμπράγματατες (Κοσμίδου και Ζοπουνίδης, 2003).

- **Ενοχικές εξασφαλίσεις:** Βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η ενοχή, δηλαδή η υποχρέωση που δημιουργείται με την υπογραφή της σύμβασης από τον δανειζόμενο και τους εγγυητές. Είναι αρκετά δύσκολο να μετρηθούν οπότε ελαχιστοποιείται ο υπολογισμός της ζημίας στην περίπτωση αφερεγγυότητας. Η ύπαρξη εγγυητών σε ένα δάνειο είναι επιθυμητή για την τράπεζα, καθώς μειώνει τον κίνδυνο αποπληρωμής του χρηματικού ποσού, το οποίο έχει δανειστεί ο εκάστοτε πιστούχος.
- **Εμπράγματα εξασφαλίσεις:** Είναι οι εξασφαλίσεις επί κάποιων αντικειμένων κινητών ή ακινήτων. Οι εμπράγματα εξασφαλίσεις διακρίνονται σε ενέχυρα και σε υποθήκες. Η κύρια διαφορά μεταξύ τους είναι ότι το ενέχυρο αναφέρεται σε κινητά αντικείμενα π.χ. επιταγές, συναλλαγματικές, εμπορεύματα, φορτωτικά έγγραφα, τραπεζικές καταθέσεις κ.ά., ενώ η υποθήκη σε ακίνητα ή σε πλοία και αεροπλάνα.

Το σύνολο της ζημίας που υφίσταται η τράπεζα σε περίπτωση αφερεγγυότητας ενός δανειολήπτη είναι δύσκολο να ανακτηθεί. Αυτό οφείλεται κυρίως, από τον τύπο της αφερεγγυότητας και από άλλους παράγοντες, όπως οι εγγυήσεις από τον δανειζόμενο. Το είδος της εγγύησης που προσφέρει ο δανειολήπτης στην τράπεζα σε περίπτωση που αδυνατεί να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις του, θα πρέπει να εκποιηθεί για να καλύψει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα τις ζημίες που προέκυψαν από αυτή την αθέτηση. Εκ των προτέρων όμως, ο κάθε πιστωτικός οργανισμός δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν στο μέλλον θα μπορέσει να πουλήσει και σε ποια τιμή τα στοιχεία που έχει λάβει ως εγγύηση. Για το λόγο αυτό, οι τράπεζες ζητούν ως εγγύηση αντικείμενα ή άλλα περιουσιακά στοιχεία των οποίων η αξία υπερβαίνει το ποσό του δανεισμού σε ποσοστό ανάλογο με το είδος των εγγυήσεων.

Συνεπώς, ο κίνδυνος ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης είναι δύσκολο να προβλεφτεί και να υπολογιστεί η συνολική ζημία. Αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (π.χ. εγγυήσεις από το δανειζόμενο). Άρα, όσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να ανακτηθεί το κεφάλαιο που έχει δανειστεί ο πιστούχος τόσο μικρότερος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος που έχει να αντιμετωπίσει η τράπεζα.

Κίνδυνος ανοίγματος (danger of opening)

Η έκθεση μιας τράπεζας στον πιστωτικό κίνδυνο προέρχεται κατά κύριο λόγο από τα εγκεκριμένα πιστωτικά όρια και τις πιστοδοτήσεις της επιχειρηματικής πίστης, καθώς αυτά αποτελούν τα μεγαλύτερα μεγέθη χορηγήσεων. Περαιτέρω επηρεάζουν την έκθεση οι πιστοδοτήσεις της ιδιωτικής πίστης, οι επενδυτικές και συναλλακτικές δραστηριότητες καθώς

και οι τοποθετήσεις σε χρεόγραφα. Ο βαθμός του κινδύνου που εμπεριέχεται σε κάθε άνοιγμα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι γενικότερες συνθήκες της οικονομίας και της αγοράς, η χρηματοοικονομική θέση των οφειλετών, το ύψος, το είδος και η διάρκεια των ανοιγμάτων καθώς και η ύπαρξη καλυμμάτων και εξασφαλίσεων. Η έκθεση στον κίνδυνο είναι το ποσό που βρίσκεται σε κίνδυνο λόγω του δανεισμού και μελλοντικά, λόγω αφερεγγυότητας, δεν είναι πάντοτε σημαντική. Για μερικές, μάλιστα, δραστηριότητες είναι μηδενική. Για δραστηριότητες για τις οποίες υπάρχει προσδιορισμένος τρόπος εξόφλησης, η έκθεση στον κίνδυνο είναι πολύ μικρή ή και αμελητέα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αν ο κίνδυνος αφερεγγυότητας αποτελεί την ποιοτική πλευρά του πιστωτικού κινδύνου, τότε η έκθεση στον κίνδυνο αποτελεί την ποσοτική του πλευρά.

Οι ανωτέρω κίνδυνοι έχουν αυξηθεί τα τελευταία έτη της κρίσης, καθώς ο πιστωτικός κίνδυνος μετακυλύει μέσω των συναλλαγών της συνολικής οικονομίας. Με άλλα λόγια, τα προβλήματα ρευστότητας των περισσότερων κλάδων της οικονομίας μετακύλησαν προς τις τράπεζες, οι οποίες είναι παραδοσιακά οι κύριοι δανειστές/χρηματοδότες των αγορών. Οι επιχειρήσεις καθυστερούν τις αποπληρωμές προς τις τράπεζες και οι τράπεζες με τη σειρά τους κλείνουν τις «χρηματοδοτικές στρόφιγγες» προς τις επιχειρήσεις. Προφανώς η κατάσταση αυτή είναι φαύλος κύκλος. Επίσης, επιπρόσθετα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου δέχτηκαν οι Ελληνικές τράπεζες και από τις τοποθετήσεις τους στα Ελληνικά ομόλογα. Το συγκεκριμένο ζήτημα αναλύεται διεξοδικά στην ενότητα 1.4.4.

1.4.3 Δάνεια από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης (και ιδιαίτερα μετά τη σοβαρή επιδείνωση της κρίσης χρέους της Ελλάδας στα τέλη του 2009), οι εγχώριες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά έχουν αποσύρει περί το 30% των καταθέσεών τους από το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η μεγάλη αυτή εκροή έλαβε χώρα με σκοπό την κάλυψη τρεχουσών αναγκών λόγω της μεγάλης μείωσης των εισοδημάτων, καθώς επίσης και λόγω των εντεινόμενων φόβων για το ενδεχόμενο άτακτης χρεοκοπίας της χώρας. Σημειώνεται ότι η συνολική εκροή καταθέσεων από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα την τελευταία τριετία είναι ακόμη μεγαλύτερη, αν σε αυτή συνυπολογιστεί και η απόσυρση καταθέσεων από κατοίκους του εξωτερικού.

Για την αντιμετώπιση της μεγάλης εκροής καταθέσεων, τη χρηματοδότηση των τοποθετήσεων τους σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου καθώς και την αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεών τους στο εξωτερικό, οι ελληνικές τράπεζες αύξησαν την εξάρτησή τους από τα έκτακτα μέτρα ρευστότητας του Ευρωσυστήματος, παρά τις συνεχείς πιέσεις για σημαντική μείωση της εξάρτησης αυτής. Ωστόσο, οι ελληνικές τράπεζες δε μείωσαν σημαντικά το συνολικό ύψος των δανείων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, διατηρώντας τα κοντά στα επίπεδα που ήταν στα τέλη του 2009. Η εξέλιξη αυτή απέτρεψε την περαιτέρω επιδείνωση της ήδη επώδυνης ύφεσης (Eurobank EFG, 2012).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ευρωσύστημα δεν δανείζει απεριόριστα τις τράπεζες, διότι διαχειρίζεται τους κινδύνους και τα ενέχυρα χρηματοδότησης, διαμορφώνοντας ανώτατα όρια έκθεσης ανά τράπεζα και ανά τραπεζικό σύστημα. Απαιτεί τη διάθεση αποδεκτών ενεχύρων ποιότητας, δανείζει κυρίως για βραχυχρόνιες περιόδους εκτός εκτάκτων εξαιρέσεων και θέτει δεσμευτικά όρια χρηματοδότησης. Ως εκ τούτου, το Ευρωσύστημα κάτω από το ισχύον σημερινό καθεστώς δε μπορεί να αποτελέσει μόνιμη πηγή χρηματοδότησης των τραπεζών και της ελληνικής οικονομίας, υποκαθιστώντας τις καταθέσεις πελατών και τη λειτουργία των διεθνών αγορών. Να επισημανθεί ότι τυχόν διακοπή της χρηματοδότησης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από το Ευρωσύστημα θα οδηγήσει τις τράπεζες, τις επιχειρήσεις, το διεθνές εμπόριο και την εύρυθμη οικονομική λειτουργία σε θανάσιμη ασφυξία.

Τα ανωτέρω στοιχεία αποδεικνύουν με σαφήνεια ότι την τελευταία διετία δεν υπήρχε πλεονάζουσα ρευστότητα, αλλά σημαντική στενότητα στην τραπεζική αγορά με αποτέλεσμα τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων να ακολουθούν έντονη αυξητική τροχιά και να υστερεί σημαντικά η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας.

1.4.4 «Κούρεμα» Ομολόγων - PSI

Έχοντας μηδενική έκθεση σε διεθνή «τοξικά» χρηματοοικονομικά προϊόντα και επενδύσεις υψηλού ρίσκου, ισχυρή κεφαλαιακή θέση, ικανοποιητική ρευστότητα και κερδοφορία, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες δε μείωσαν την έκθεσή τους σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου. Αντίθετα, αύξησαν τις τοποθετήσεις τους στους τίτλους αυτούς, όταν το Δημόσιο άρχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα χρηματοδότησης στις διεθνείς αγορές το 2008 και εντεύθεν, πρακτική που ακολούθησαν και άλλα τραπεζικά συστήματα στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου.

Σημειώνεται ότι μετά το 2010 οι Ελληνικές τράπεζες συνέβαλαν καθοριστικά στην αντιμετώπιση της κρίσης ρευστότητας του Δημοσίου, απορροφώντας, σχεδόν πλήρως, όλες τις εκδόσεις των εντόκων γραμματίων, καθώς το ενδιαφέρον από άλλους επενδυτές ήταν μηδενικό και η έλλειψη ρευστότητας έθετε σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία του δημόσιου τομέα, της οικονομίας και τελικά και του τραπεζικού συστήματος. Αλλά ακόμα και στην κορύφωση της κρίσης, το ποσοστό των τίτλων του Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών κυμαινόταν μεταξύ 10% και 12%.

Η πρακτική αυτή δεν είναι ασυνήθης, καθώς οι τράπεζες και άλλων ευρωπαϊκών χωρών διατηρούν σημαντικές τοποθετήσεις στα ομόλογα των χωρών τους. Για να υπάρξει μία σύγκριση με άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου οι οποίες αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα, το αντίστοιχο ποσοστό στην Ιταλία εκτιμάται σήμερα 11%, στην Πορτογαλία 6% και στην Ισπανία 10%. Να τονιστεί ότι τα κρατικά ομόλογα αξιολογούνται από τις εποπτικές αρχές ως επενδύσεις μηδενικού κινδύνου και υψηλής ρευστότητας και συνεπώς, δεν υφίστανται κεφαλαιακές επιβαρύνσεις. Επιπλέον, συνιστάται στις τράπεζες να διατηρούν χαρτοφυλάκιο ομολόγων του Δημοσίου για την αντιμετώπιση κρίσεων ρευστότητας στις αγορές. Άλλωστε, για μακρά περίοδο μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη, τα ελληνικά ομόλογα, όπως και όλα τα κρατικά ομόλογα των χωρών της Ευρωζώνης, θεωρούνταν απολύτως ασφαλείς τοποθετήσεις. Συγκεκριμένα, το κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αυτό αποτιμάται από τη διαφορά των αποδόσεων (spreads) των ελληνικών κρατικών ομολόγων από αντίστοιχα ξένα, κυμαινόταν σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα π.χ. σημαντικά κάτω από 0,50% σε σχέση με το κόστος δανεισμού της Γερμανίας για τους δεκαετείς τίτλους, έναντι 25% και πλέον που είναι σήμερα (Eurobank EFG, 2012).

Σημειώνεται επίσης ότι οι Ελληνικές τράπεζες συμμετείχαν στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων με ποσό ομολόγων και ομολογιακών δανείων περίπου €50 δισ., δηλαδή 25% της συνολικής περιμέτρου του προγράμματος, γεγονός που βοήθησε καθοριστικά στην επιτυχία του PSI και στο υψηλό τελικό ποσοστό συμμετοχής σε αυτό 96.6%. Τέλος, οι τράπεζες προσέφεραν στη Δημοκρατία της Φινλανδίας τις απαραίτητες εγγυήσεις για τη συμμετοχή της τελευταίας στο 2ο χρηματοδοτικό πακέτο για την Ελλάδα, προϋπόθεση απαραίτητη για την ομαλή εξέλιξη του PSI και του συνολικού προγράμματος δανεισμού.

Οι τοποθετήσεις των Ελληνικών τραπεζών σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου αποδείχθηκαν, εκ των υστέρων, ασύμφορες για τις τράπεζες και τους μετόχους τους λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και του PSI. Από το 2007 έως σήμερα οι

μέτοχοι – μεταξύ αυτών περί τους 500.000 ιδιώτες επενδυτές και ασφαλιστικά ταμεία – απώλεσαν άνω του 95% των επενδύσεών τους σε τραπεζικές μετοχές. Συγκεκριμένα, ενώ στο τέλος του 2007 η χρηματιστηριακή αξία του τραπεζικού κλάδου ανερχόταν στα €80 δισ. περίπου, σήμερα είναι μικρότερη από €3,5 δισ. Σημειώνεται, δε, ότι κατά την περίοδο 2007-2011, οι μέτοχοι των τραπεζών δεν εισέπραξαν μέρισμα, ενώ συμμετείχαν σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου συνολικού ύψους €13,7 δισ., στηρίζοντας έμπρακτα το τραπεζικό σύστημα. Επιπλέον, λόγω της μεγάλης οικονομικής ύφεσης, οι ελληνικές τράπεζες έχουν καταγράψει σημαντικές προβλέψεις για επισφαλή δάνεια (σωρευτικά άνω των €20 δισ. την περίοδο 2007 – 2011), μειώνοντας ισόποσα τα τραπεζικά τους αποτελέσματα (Eurobank EFG, 2012).

1.5 Προκλήσεις για το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ειδικών του κλάδου, η μεγαλύτερη πρόκληση για το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2014 είναι η ανάκτηση των χρηματοδοτικών του επιλογών και η αναμόρφωση του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών. Τα παραπάνω μπορούν να επιτευχθούν μέσω των ακόλουθων κατευθύνσεων (Μιχαλόπουλος, 2011):

- Ισορροπία στην ανάπτυξη μεγεθών Ενεργητικού - Παθητικού με οριοθέτηση της χονδρικής χρηματοδότησης και αύξηση των ρευστών διαθεσίμων,
- Έμφαση στη διεύρυνση της καταθετικής βάσης και των σταθερών πηγών χρηματοδότησης,
- Διατήρηση ισχυρής λειτουργικής και επαρκούς δυναμικής ρευστότητας,
- Ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης και άντλησης κεφαλαίων,
- Ενσωμάτωση κριτηρίων καταλληλότητας για την αυτοχρηματοδότηση - τιτλοποίηση των στοιχείων του Ενεργητικού,
- Πρόβλεψη χρηματοδοτικών αναγκών και γραμμική κατανομή τους χρονικά,
- Εξωστρέφεια μέσω ενδυνάμωσης των επαφών τους με τους συμμετέχοντες στις αγορές και παροχή επαρκούς πληροφόρησης,
- Επιμήκυνση του ορίζοντα χονδρικής χρηματοδότησης με μικρή συγκέντρωση υποχρεώσεων σε μικρά χρονικά διαστήματα,
- Διενέργεια αυστηρών ασκήσεων προσημείωσης κρίσεων σε θέματα ρευστότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

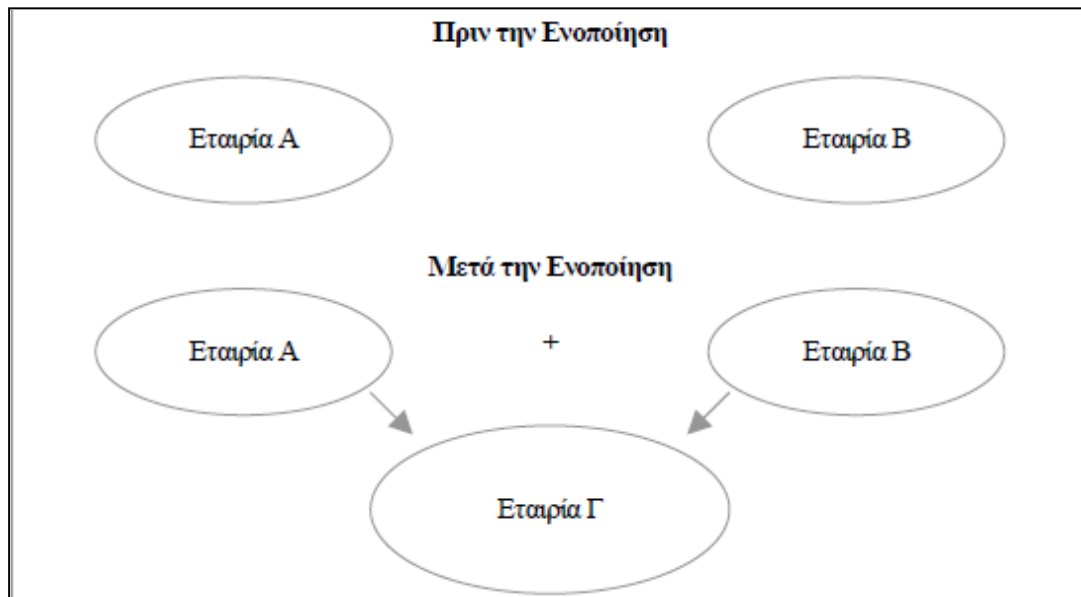
Ύστερα από την εξέταση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και τον εντοπισμό των προκλήσεων υπό το πρίσμα της κρίσης χρέους στην Ελλάδα και της στρατηγικής Συγχωνεύσεων και Εξαγορών, στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε την στρατηγική των Συγχωνεύσεων και Εξαγορών ως μια βασική εταιρική επιλογή των τραπεζών. Επιπλέον, θα επιδιώξουμε την ιστορική αναδρομή σε περιόδους όπου υπήρχε έξαρση του φαινομένου και θα αναλύσουμε τα κίνητρα των Συγχωνεύσεων και των Εξαγορών.

2.1 Εισαγωγικές έννοιες - ορισμοί

Σήμερα οι Εξαγορές και οι Συγχωνεύσεις αποτελούν την πλέον ουσιαστική αντίδραση των επιχειρήσεων απέναντι στον εντεινόμενο ανταγωνισμό που επικρατεί στην παγκόσμια οικονομία, ως αποτέλεσμα της διεθνοποίησης ή ενοποίησης σε ορισμένες περιπτώσεις των αγορών χρήματος και κεφαλαίου σε πρώτο επίπεδο και των αγορών αγαθών και υπηρεσιών σε δεύτερο επίπεδο. Οι Εξαγορές και οι Συγχωνεύσεις αποτελούν διεθνώς μία από τις πιο συνήθεις μεθόδους επιχειρηματικών συμπράξεων, τις οποίες οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν για την ανάπτυξη τόσο του χαρτοφυλακίου των αγαθών και υπηρεσιών τους, όσο και τη διεύρυνση των πωλήσεων, των κερδών και των μεριδίων που κατέχουν σε μια συγκεκριμένη αγορά, καθώς και άλλων σημαντικών μεγεθών ή παραμέτρων που αφορούν τη διοίκηση της επιχείρησης και την αποτελεσματικότητά της. Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητη η κατηγοριοποίηση τέτοιου είδους επιχειρηματικών συμπράξεων σε έξι βασικές κατηγορίες:

1. Ενοποίηση ή Συγχώνευση (Merger): Αναφέρεται στην επιχειρηματική απόφαση συνένωσης δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, όπου μετά την ολοκλήρωση των απαιτούμενων κατά τη νομοθεσία διαδικασιών, προκύπτει ένα νέο νομικό πρόσωπο (Σακέλλης, 2001). Η διαδικασία αυτή παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2.1:

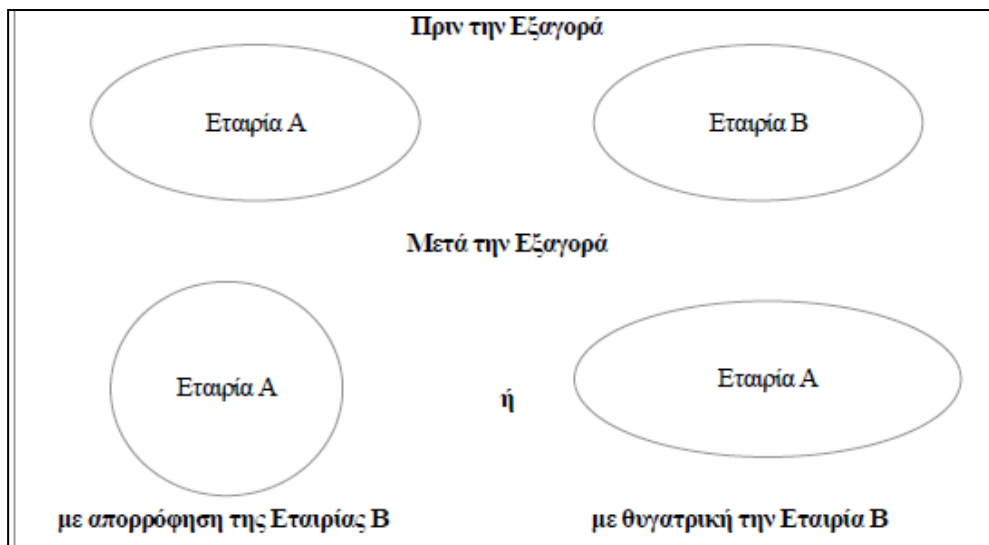
Διάγραμμα 2.1: Συγχώνευση ή Ενοποίηση

Πηγή: Γεωργιάδης, 1999

- 2. Εξαγορά (Acquisition):** Αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία μία εταιρία ή ένας όμιλος επιχειρήσεων αναλαμβάνει τον έλεγχο μιας άλλης επιχείρησης ή ενός άλλου ομίλου επιχειρήσεων μετά από συμφωνία των εμπλεκόμενων μερών (Σακέλλης, 2001). Η εξαγορά μπορεί να είναι ολική ή μερική. Αντίστοιχα, στην πρώτη περίπτωση, η εξαγοράστρια επιχείρηση αποκτά την πλήρη κυριότητα και τον αποκλειστικό έλεγχο της προς εξαγορά επιχείρησης. Στην περίπτωση της μερικής εξαγοράς, η εξαγοράστρια επιχείρηση κατέχει ένα μέρος της εταιρίας στόχου, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι αποκτά απαραίτητα τον έλεγχο της δεύτερης. Η εξαγορά εταιριών ως μέσο ανάπτυξης λαμβάνει συνήθως χώρα μεταξύ εταιριών άνισου μεγέθους (Διάγραμμα 2.2).

Διάγραμμα 2.2: Εξαγορά

Πηγή: Γεωργιάδης, 1999

- 3. Απόκτηση Ελέγχου (Takeover - Hostile Takeover):** Η εξαγορά όμως, αναφέρεται και σε περιπτώσεις στις οποίες το εξαγοραζόμενο μέρος της συμφωνίας αντιδρά ή δεν εγκρίνει την προτεινόμενη συμφωνία, οπότε αυτή η περίπτωση ορίζεται ως “επιθετική εξαγορά” (Hostile Takeover). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στην περίπτωση της τελευταίας, η εξαγοράστρια εταιρία τις περισσότερες φορές αποκτά “βίαια” τον πλήρη έλεγχο της εταιρίας “στόχου” (Jensen, 1984). Πρόκειται δηλαδή για μια κίνηση στρατηγικού περιεχομένου για την πρώτη, με σκοπό την αύξηση των μεριδίων αγοράς και τη συνειδητοποίηση άλλων πολλαπλών ωφελειών για την εξαγοράστρια επιχείρηση. Πιθανοί τρόποι αντίδρασης της προς εξαγορά επιχείρησης μπορεί να είναι ενδεικτικά: α) Η αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου με προτίμηση υπέρ των παλαιών μετόχων (poison pill), β) Η αντιπροσφορά για την εξαγορά της εξαγοράστριας εταιρίας (packman defense), γ) Η εμφάνιση εταιρίας “Λευκού Ιππότη”, δ) Η αγορά των ιδίων μετοχών, ε) Η δημιουργία απρόσμενου ή αρνητικού κλίματος για τις μετοχές ή τα μεγέθη της εταιρίας (asset restructuring, liability restructuring), στ) Η συγχώνευση με άλλη εταιρία η οποία είναι φιλική προς το Δ.Σ. της εταιρίας “στόχου”.
- 4. Εξαγορά της Διοίκησης της Επιχείρησης (Management Buy Out):** Στις περιπτώσεις αυτές, οι επιχειρήσεις που εμφανίζουν μεγάλα οικονομικά μεγέθη συνήθως σε επίπεδο παραγωγής, πωλήσεων και κερδών, εξαγοράζουν τη διοίκηση μικρότερων εταιριών προσπαθώντας να μεταφέρουν την τεχνογνωσία που έχει αναπτυχθεί σε αυτές τις

μικρότερες εταιρίες (όπως το στελεχιακό τους δυναμικό) προς τις μεγαλύτερες (Παπαδάκης, 2002). Με αυτόν τον τρόπο, ουσιαστικά εκμεταλλεύονται το λεγόμενο “team capital” της μικρότερης επιχείρησης (εξαγοράζοντας ουσιαστικά ολόκληρο το μάνατζμεντ και το προσωπικό της), ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας που εμφανίζει η μικρότερη επιχείρηση σε επίπεδα ευελιξίας, επικοινωνίας και εξειδίκευσης σε διάφορους τομείς.

5. Κοινοπραξία μεταξύ επιχειρήσεων (Joint Venture): Πρόκειται για συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων ή ομίλων επιχειρήσεων, η οποία ουσιαστικά αποτελεί σύμπραξη μεταξύ διαφορετικών δυνάμεων για την επιτυχία ενός κοινού στόχου σε μία αγορά που πιθανόν να είναι άγνωστη στα εμπλεκόμενα μέρη της συμφωνίας. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι κοινοπραξίες αποτελούν επιχειρηματικά σχέδια με υψηλό κίνδυνο και με μεγάλη αβεβαιότητα ως προς την τελική τους έκβαση (Παπαδάκης, 2002).

6. Δανεισμός για εξαγορά επιχειρήσεων (Leverage Buy Out): Πρόκειται για έναν τρόπο μεγέθυνσης της επιχείρησης, μέσω της αύξησης του τραπεζικού της δανεισμού, με σκοπό την άντληση κεφαλαίων για Εξαγορές & Συγχωνεύσεις, κυρίως μεγαλύτερων επιχειρήσεων από αυτή (Παπαδάκης, 2002). Αποτελεί ένα “επιθετικό” τρόπο ανάπτυξης της εταιρίας και των μεγεθών της με παράλληλη ανάληψη ιδιαίτερα υψηλού ρίσκου, καθώς είθισται οι δείκτες χρηματοοικονομικής μόχλευσης να ωθούνται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, με έντονα αρνητικές συνέπειες σε περιπτώσεις αποτυχίας των σχεδιασμών.

2.2 Οι κυριότερες συγχωνεύσεις και εξαγορές τα τελευταία έτη

Σκοπός της υποενότητας αυτής, αφού έχει ήδη προηγηθεί η κατηγοριοποίηση και η επεξήγηση των ειδών επιχειρηματικών συμπράξεων, είναι να κάνουμε μια ανασκόπηση στις κυριότερες συγχωνεύσεις και εξαγορές τα τελευταία έτη στην Ελλάδα. Το πρώτο “κύμα” Εξαγορών και Συγχωνεύσεων που έλαβε χώρα στον Ελληνικό τραπεζικό κλάδο κατά την περίοδο 1996-1999, αποτέλεσε την έμπρακτη προσπάθεια των εγχώριων τραπεζών να απαντήσουν και να προσαρμοστούν αποτελεσματικότερα στην παγκοσμιοποίηση των αγορών χρήματος, κεφαλαίου, αγαθών και υπηρεσιών. Οι Εξαγορές και Συγχωνεύσεις της περιόδου είχαν ως κύριο στόχο να ενισχύσουν τόσο την τάξη των εταιρικών μεγεθών, όσο και να βελτιώσουν την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό

τρόπο τις κεφαλαιακές εισροές του οικονομικού κυκλώματος. Στην παγκόσμια οικονομία, το πεδίο των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων επιδεικνύει ένα μακρινό παρελθόν, που για την Ελληνική πραγματικότητα θα πρέπει να αποτελέσει ένα υπόδειγμα λειτουργίας για επιτυχείς Εξαγορές και Συγχωνεύσεις, αλλά και ταυτόχρονα ένα μοντέλο στο οποίο θα μπορούσαν να βασιστούν οι εγχώριες επιχειρήσεις, για τη μεγιστοποίηση των θεσμικών, οικονομικών και άλλων ωφελειών τους από παρόμοιες κινήσεις.

Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία, εντοπίσαμε κατά την περίοδο 1996-2007 εικοσιπέντε (25) περιπτώσεις Συγχωνεύσεων και Εξαγορών που διαμόρφωσαν έτσι όπως ήταν μέχρι τα τέλη του 2011 το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα (Πίνακας 2.1). Απ' αυτές αξίζει να σημειώσουμε τις μαρκαρισμένες, διότι μέσω αυτών προέκυψαν τα μεγαλύτερα μέχρι τότε, πιστωτικά ιδρύματα της χώρας μας: Marfin Egnatia Bank, EFG Eurobank Ergasias και Τράπεζα Πειραιώς.

Πίνακας 2.1: Εξαγορές και Συγχωνεύσεις στην Ελληνική τραπεζική αγορά για την περίοδο 1996-2007

Έτος	Αγοραστής	Συγχωνευθείσα
2006-07	Marfin Popular Bank	Marfin Bank, Εγνατία Τράπεζα και Λαϊκή Τράπεζα
2006	Credit Agricole	Εμπορική Τράπεζα
	Proton Bank	Ωμέγα Τράπεζα
2005	Marfin Bank	10% της Εγνατίας Τράπεζας
2004	Εμπορική Τράπεζα	Τράπεζα Επενδύσεων
2002	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	ΕΤΕΒΑ
	EFG Eurobank Ergasias	Unit Bank
	Τράπεζα Πειραιώς	ΕΤΒΑ
2001	EFG Eurobank Ergasias	Telesis Τράπεζα Επενδύσεων
2000	Credit Agricole	6,7% της Εμπορικής Τράπεζας και 50% της Nova Bank
1999	Alpha Τράπεζα Πίστεως	Ιονική Τράπεζα
	EFG Eurobank	Τράπεζα Εργασίας
	Deutsche Bank	10% της EFG Eurobank
	Τράπεζα Πειραιώς	National Westminster Bank
	Telesis AXE	Δωρική Τράπεζα
1998	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος
	EFG Eurobank	Τράπεζα Κρήτης
	EFG Eurobank	Τράπεζα Αθηνών
	Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης
	Τράπεζα Πειραιώς	Xios Bank
	Τράπεζα Πειραιώς	Credit Lyonnais
	Εγνατία Τράπεζα	Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος
1997	Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος	Εθνική Στεγαστική Τράπεζα
	Τράπεζα Πειραιώς	Εθνικό δίκτυο Chase Manhattan
1996	EFG Eurobank	Interbank

Ύστερα από το διάστημα 2008 έως 2011, όπου τα σενάρια για συγχωνεύσεις και εξαγορές μεγάλων τραπεζικών ομίλων ήταν σε έξαρση, ακολούθησε η διετία 2012 - 2013, όπου η συγκέντρωση της Ελληνικής τραπεζικής αγοράς αυξήθηκε κατακόρυφα, με εξαιρετικά επιθετικό τρόπο, καθώς τα τέσσερα μεγαλύτερα σε μέγεθος εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, απορρόφησαν ή εξαγόρασαν την πλειοψηφία των μικρότερων τραπεζών με έδρα την Ελλάδα. Έτσι, η συντριπτική πλειοψηφία των τραπεζικών εργασιών έχει συσσωρευτεί γύρω από τις επονομαζόμενες «συστημικές» τράπεζες και τους πολυπρόσωπους πλέον ομίλους τους: Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική Τράπεζα, Eurobank EFG και Alpha Bank.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι απορροφηθείσες τράπεζες από καθένα από τα τέσσερα συστημικά πιστωτικά ιδρύματα (εντός παρένθεσης η ημερομηνία της συμφωνίας):

Εθνική Τράπεζα: First Business Bank (5/2013), Probank (7/2013)

Τράπεζα Πειραιώς: Αγροτική Τράπεζα (7/2012), Γενική Τράπεζα (10/2012), Τράπεζα Κύπρου (3/2013), Cyprus Popular Bank³ (3/2013), Ελληνική Τράπεζα (3/2013), Millennium Bank (4/2013).

Eurobank EFG: Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (7/2013), Proton Bank (7/2013)

Alpha Bank: Εμπορική Τράπεζα (10/2012)

Είναι φανερό, λοιπόν, από τα παραπάνω ότι από τα μέσα περίπου του 2012 η συντριπτική πλειοψηφία των μικρών και μεσαίων Ελληνικών τραπεζών έχουν εξαγοραστεί από τις 4 συστημικές τράπεζες. Επίσης, κατά καιρούς έχουν κυκλοφορήσει πληροφορίες και για συμφωνίες συγχώνευσης μεταξύ αυτών των τραπεζών, που όπως είναι αναμενόμενο θα οδηγούσαν στη δημιουργία υπέρογκων τραπεζικών ομίλων ακόμη και σε διεθνές επίπεδο (mega-banks). Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση συγχώνευσης της Εθνικής Τράπεζας με τη Eurobank στα μέσα Απριλίου του 2013 που τελικά δε τελεσφόρησε.

2.3 Βασικά κίνητρα για εξαγορές και συγχωνεύσεις στον τραπεζικό κλάδο

Το κύμα των εξαγορών και συγχωνεύσεων στον τραπεζικό κλάδο έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον πλήθος μελετητών αλλά και εποπτικών αρχών, οι οποίοι προσπαθούν να εξηγήσουν όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένα ποιοι είναι οι κύριοι λόγοι που οδηγούν μία τράπεζα σε μία τέτοια απόφαση. Για αυτό το λόγο, η αρθρογραφία και η βιβλιογραφία σε αυτόν τον τομέα είναι απέραντη.

Από τη μελέτη διάφορων άρθρων προκύπτουν κάποια βασικά πρώτα συμπεράσματα. Πρώτον, υπάρχουν πλήθος λόγων που μπορεί να οδηγήσουν έναν τραπεζικό οργανισμό σε μία απόφαση για συγχώνευση ή εξαγορά, ενώ δεν είναι σπάνιες οι φορές όπου συνυπάρχουν δύο ή και παραπάνω λόγοι. Συνεπώς, η κάθε περίπτωση εξαγοράς ή συγχώνευσης θα πρέπει να εξετάζεται με ιδιαίτερη προσοχή. Παράλληλα τα συμπεράσματα των μελετητών είναι πιθανόν να αλλάζουν αν οι εκάστοτε συμφωνίες εξεταστούν σε διαφορετικούς χρονικούς

³ Ουσιαστικά πρόκειται για τη Marfin Popular Bank που είχε μετονομαστεί.

ορίζοντες ή αν ληφθούν υπ' όψη κάποια ποιοτικά στοιχεία που αφορούν τη συγκεκριμένη περίπτωση.

Πριν προχωρήσουμε αναλυτικά στους λόγους, παραθέτουμε μία συνοπτική παρουσίασή τους, βασισμένη στο δεύτερο κεφάλαιο της έκθεσης του Group of Ten (2001) για τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές σε όλο το χρηματοοικονομικό κλάδο. Αυτή η έκθεση – σε συμφωνία με τις εμπειρικές έρευνες που θα παρουσιάσουμε σε επόμενα υποκεφάλαια – χωρίζει τους λόγους σε αυτούς που βελτιστοποιούν (value - maximizing) την αξία τους και σε αυτούς που δεν τη βελτιστοποιούν (non - value - maximizing), ενώ παράλληλα παρουσιάζουν κάποιους επιπλέον παράγοντες του «περιβάλλοντος», οι οποίοι επιδρούν είτε θετικά είτε αρνητικά στο ρυθμό που έχουν οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις. Ειδικά οι λόγοι που βελτιστοποιούν την αξία χωρίζονται σε αυτούς που τη βελτιστοποιούν μέσω μείωσης κόστους και σε αυτούς που τη βελτιστοποιούν μέσω αύξησης των εσόδων και των κερδών.

Αναλυτικότερα, η βελτιστοποίηση της αξίας μέσω μείωσης του κόστους επιτυγχάνεται μέσω των οικονομιών κλίμακας (economies of scale) και των οικονομιών φάσματος (economies of scope) που δημιουργούνται από την αύξηση μεγέθους μίας οικονομικής οντότητας. Όταν αναφερόμαστε στις οικονομίες κλίμακας, εννοούμε την αύξηση μεγέθους μιας επιχείρησης που επιτυγχάνεται από την μείωση κόστους ή την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος ή και τα δύο. Από την άλλη, όταν αναφερόμαστε στις οικονομίες φάσματος, εννοούμε την μείωση του μέσου κόστους παροχής υπηρεσιών, μέσω της εκμετάλλευσης των σταυροειδών πωλήσεων (cross selling), όπως για παράδειγμα στεγαστικό δάνειο, σε συνδυασμό με ασφάλεια πυρός και πιστωτική κάρτα και ούτω κάθε εξής.

Επιπλέον, η βελτιστοποίηση της αξίας μέσω μείωσης του κόστους, επιτυγχάνεται με την αντικατάσταση των λιγότερο αποτελεσματικών Διευθυντών, από τους πιο υποσχόμενους. Οι ικανοί θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικότερα στο απαιτητικό και πιεστικό πρόγραμμα διοίκησης ενός Οργανισμού, λαμβάνοντας τις κατάλληλες αποφάσεις την κατάλληλη στιγμή. Άλλοι σημαντικοί λόγοι βελτιστοποίησης κρίνονται η μείωση του κόστους εισόδου σε μία αγορά, η μείωση του ρίσκου λόγω γεωγραφικής και προϊόντικής διαφοροποίησης, η μείωση των φορολογικών υποχρεώσεων, η αυξημένη δύναμη και η άμεση πρόσβαση στην αγορά που μπορεί να έχει η οικονομική οντότητα λόγω μεγέθους, καθώς επίσης και η δυνατότητα αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητας.

Όσον αφορά τώρα, τους λόγους που βελτιστοποιούν την αξία μέσω αύξησης των εσόδων και των κερδών, μπορούμε να αναφέρουμε την δυνατότητα καλύτερων και πιο ολοκληρωμένων προσφορών σε μεγάλους πελάτες, όπως και την δυνατότητα προσφοράς περισσότερων προϊόντων και υπηρεσιών σε ένα μόνο σημείο (το λεγόμενο “one – stop – shopping”)⁴. Επιπρόσθετα, η αυξημένη δύναμη στην αγορά επιτρέπει την αύξηση των τιμών και των περιθωρίων κέρδους, αλλά και την δυνατότητα αύξησης του κινδύνου του χαρτοφυλακίου. Ένας ακόμη λόγος, είναι η δυνατότητα που έχει μία μεγάλη οικονομική οντότητα για πρόσκτηση περισσότερων πελατών, τόσο μέσω γεωγραφικής και προϊόντικής επέκτασης, όσο και αναγνωρισιμότητας. Αναμφισβήτητα, όσο μεγαλύτερη η φήμη μιας επιχείρησης, τόσο μεγαλύτερο το αίσθημα ασφάλειας που νιώθουν οι πελάτες.

Από την άλλη, υπάρχουν και λόγοι που δε βελτιστοποιούν την αξία μιας οικονομικής οντότητας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται κυρίως οι επιθυμίες των Διοικούντων να νιώθουν μεγαλύτερη εργασιακή ασφάλεια, να διοικούν έναν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο οργανισμό, ο οποίος προσδίδει κύρος (το λεγόμενο “empire building”), και ανεπιφύλακτα η επιδίωξη για υψηλότερες αμοιβές. Στους παραπάνω λόγους, μπορούμε να προσθέσουμε την αποφυγή εξαγοράς από άλλη τράπεζα (οι λεγόμενες “defensive acquisitions”), καθώς επίσης και την αυξημένη πίεση των μετόχων για μεγέθυνση.

Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένοι παράγοντες του «περιβάλλοντος», που επιδρούν είτε θετικά είτε αρνητικά στο ρυθμό που έχουν οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι ο ρόλος του κράτους, η νομοθεσία και η άρση νομικών και ρυθμιστικών εμποδίων, η παγκοσμιοποίηση, η ανάπτυξη συστημάτων πληροφορικής, το ευρώ, αλλά και οι διαφορές που υπάρχουν στην κουλτούρα μεταξύ των λαών.

Αφού αναλύσαμε τα βασικά κίνητρα για συγχωνεύσεις και εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο, θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε στην δυσκολία που υπάρχει να μελετήσουμε εμπειρικά και να ποσοτικοποιήσουμε εκ των υστέρων την επιτυχία ή αποτυχία των συγχωνεύσεων. Στις περισσότερες έρευνες απουσιάζει η επαρκής υποστήριξη για την οικονομική λογική των εξαγορών και των συγχωνεύσεων. Πιθανές αιτίες για τα παραπάνω, σύμφωνα με τους Pilloff και Santomero (1996), είναι:

1. Η ποιότητα των δεδομένων είναι ακατάλληλη για να βγουν συμπεράσματα, ενώ σε μερικές περιπτώσεις δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την περίοδο μετά την εξαγορά.

⁴ Στο σημείο αυτό εμπλέκεται και πάλι η έννοια των Οικονομικών Φάσματος

Επιπλέον κάποια ποιοτικά στοιχεία είναι πιθανόν να επηρέασαν την πορεία των τραπεζών μετά τη συμφωνία και συνεπώς τα αποτελέσματα να μην είναι αξιόπιστα.

2. Οι μελέτες για την απόδοση των μετοχών πριν και μετά τη συμφωνία χρησιμοποιούν ένα διάστημα πριν και μετά το γεγονός. Όμως είναι εξαιρετικά πιθανό να υπήρχαν φήμες ή κάποιας μορφής πληροφόρηση, η οποία επηρέασε την τιμή των μετοχών πριν την ανακοίνωση της συμφωνίας. Οι ερευνητές προτιμούν να χρησιμοποιούν ένα σταθερό διάστημα πριν και μετά τη συμφωνία για να λύσουν το πρόβλημα.
3. Είναι πιθανό κάποιες τράπεζες να έχουν προχωρήσει σε παραπάνω από μία εξαγορές σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα, και αυτές αποκλείονται από τα δείγματα. Όμως, ακριβώς επειδή οι πιο αποδοτικές τράπεζες είναι αυτές που κυρίως προχωράνε σε εξαγορές, το δείγμα που τελικά χρησιμοποιείται ίσως να είναι μεροληπτικό.
4. Πολλά δείγματα αποτελούνται από συμφωνίες που έγιναν για λόγους που βελτίωναν την αξία της τράπεζας και από εκείνες που δεν τη βελτίωναν, με αποτέλεσμα η πραγματική αξία των σωστών συμφωνιών να υποτιμάται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

3.1 Μεθοδολογία

Σκοπός του εμπειρικού σκέλους της εργασίας είναι να διερευνήσει τις συνθήκες και τα αποτελέσματα εφαρμογής της στρατηγικής Συγχωνεύσεων & Εξαγορών στον Ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Επιλέξαμε την περιπτωσιακή μελέτη της Τράπεζας Πειραιώς, η οποία κατόρθωσε σε τρία μόλις έτη να εντάξει στο δυναμικό της τρία Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα (Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης, Χίος Bank και ΕΤΒΑ) ενώ το 2012 απέκτησε την Αγροτική τράπεζα. Η επιλογή της Τράπεζας Πειραιώς μόνο τυχαία δεν ήταν, καθώς ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Merrill Lynch στην έκθεσή του “Feature Stocks” (Πρωταγωνίστριες Μετοχές) το 2007 τολμά να χαρακτηρίσει την περίπτωση της Τράπεζας Πειραιώς ως μια από τις συναρπαστικότερες ιστορίες μεγέθυνσης στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα⁵.

Για την αξιολόγηση της επιτυχίας ή αποτυχίας της Τράπεζας Πειραιώς ερευνήθηκε η σύγκλιση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων κατά το χρόνο των συγχωνεύσεων με τα πραγματοποιηθέντα αποτελέσματα το 2003, όταν και ολοκληρώθηκε ο συγκεκριμένος κύκλος συγχωνεύσεων. Στηριχτήκαμε σε δευτερογενή δεδομένα που προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές:

- Εσωτερικές Πηγές: Στοιχεία από Δελτία Ενημέρωσης Επενδυτών, Πρακτικά Γενικών Συνελεύσεων και Δημοσιευμένες Οικονομικές Καταστάσεις της Τράπεζας Πειραιώς.
- Κρατικές Πηγές: Στοιχεία από το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.
- Επαγγελματικός Τύπος: Στοιχεία από άρθρα εφημερίδων της περιόδου 1998-2003.

3.2 Εισαγωγή

Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρυθείσα το 1916 για πολλές δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα, ενώ το 1975 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991, όταν το Δεκέμβριο του ίδιου έτους ιδιωτικοποιήθηκε. Μετά την ιδιωτικοποίηση της, η Τράπεζα Πειραιώς υλοποίησε μία σειρά στρατηγικών κινήσεων, με σκοπό την εδραίωσή της στην εγχώρια αγορά. Πιο συγκεκριμένα, το Ιούνιο του 2000 πραγματοποίησε την ενοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων της στην Ελλάδα, μέσω της συγχώνευσης με τις εμπορικές Τράπεζες Μακεδονίας - Θράκης και Χίου, δημιουργώντας μία από τις τρεις μεγαλύτερες

⁵ <https://www.valueadded.com.cy/News/Greek/13668.aspx>

ιδιωτικές Τράπεζες στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, στις αρχές του 2002, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε τον έλεγχο της ΕΤΒΑ με συγχώνευση που ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο 2003⁶. Τέλος, το καλοκαίρι του 2012 εξαγόρασε το υγιές τμήμα της κρατικής έως τότε, Αγροτικής τράπεζας.

3.3 Συγχώνευση Πειραιώς – Μακεδονίας-Θράκης – Xios Bank

3.3.1 Αντιδράσεις

Από την πρώτη στιγμή ανακοίνωσης της επικείμενης συγχώνευσης υπήρξαν ποικίλες αντιδράσεις από τον πολιτικό χώρο, τους συνδικαλιστές και τα σωματεία των εργαζομένων προκειμένου να μην αλλάξει την επωνυμία της η Τράπεζα, να μην αλλάξει την έδρα της που ήταν στην Θεσσαλονίκη, να μην προβεί σε μείωση του προσωπικού και γενικότερα να μην γίνει καμία συγχώνευση της Τράπεζας με την ίδια ή άλλο οργανισμό . Το Νοέμβριο του 1998 βουλευτές του Κ.Κ.Ε. επενέβησαν με Ερώτηση στη Βουλή επισημαίνοντας τους κινδύνους που κυοφορούσε η πώληση της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης στην Τράπεζα Πειραιώς για τις θέσεις εργασίας και για την ίδια την τράπεζα και το βορειοελλαδικό οικονομικό χώρο. Οι βουλευτές του κόμματος με σχετική Ερώτηση και αίτηση⁷ κατάθεσης εγγράφων ζήτησαν από τους αρμόδιους υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Μεταφορών και Επικοινωνιών να καταθέσουν αντίγραφο της σύμβασης πώλησης των μετοχών της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης στην Τράπεζα Πειραιώς

3.3.2 Απόφαση Γ.Σ. Τράπεζας Πειραιώς

Στις 30/05/2000 η Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας Πειραιώς αποφάσισε τελικά, παρ' όλες τις αντιδράσεις, τη συγχώνευση των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Xios Bank με την Τράπεζα Πειραιώς. Η σχέση ανταλλαγής ορίστηκε στη μία μετοχή Πειραιώς για κάθε μία μετοχή της Μακεδονίας-Θράκης ή της Xios Bank αντιστοίχως (1:1:1). Σημειώνεται ότι τη συγχώνευση είχε ήδη εγκρίνει η γενική συνέλευση των μετόχων της Xios ενώ στις 02/06/2000 πραγματοποιήθηκε η επαναληπτική γενική συνέλευση της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης με το ίδιο θέμα. Μετά την έγκριση των γενικών συνελεύσεων των μετόχων, το θέμα της συγχώνευσης των τριών τραπεζών του Ομίλου αναμενόταν να έχει ολοκληρωθεί σε όλες του τις διαστάσεις περί το τέλος Ιουνίου του ίδιου έτους.

⁶ www.piraeusbank.gr

⁷ <http://www2.rizospastis.gr/story.do?id=3747198&publDate>

Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Πρόεδρος του Ομίλου, κ. Μιχάλης Σάλλας, η Πειραιώς μετά τη συγχώνευση θα έχει ενεργητικό που θα πλησιάσει τα 4 τρις.. δρχ. στο τέλος του έτους και μερίδιο αγοράς περίπου στο 8%⁸. Ο κ. Σάλλας πρόσθεσε ότι μετά τη συγχώνευση και την αναδιάρθρωση του Ομίλου Πειραιώς, η επενδυτική τραπεζική δραστηριότητα, θα αναπτυχθεί με άξονα την Πειραιώς Prime Bank στην οποία θα υπαχθούν και οι χρηματιστηριακές δραστηριότητες. Το asset management θα αναπτυχθεί με άξονα την Marfin A.E.Π.Ε.Υ., της οποίας ως γνωστόν η Πειραιώς είχε πρόσφατα συμφωνήσει να αποκτήσει το 50,1%, και εκεί θα υπαχθούν η διαχείριση των Α.Ε.Δ..Α.Κ. και των εταιριών επενδύσεων χαρτοφυλακίου του Ομίλου. Όσον αφορά τις μη χρηματοοικονομικές επενδύσεις και συμμετοχές του Ομίλου θα περιέλθουν στην Μακεδονίας-Θράκης Κεφαλαίου, που θα αποτελέσει τον φορέα συμμετοχών του Ομίλου⁹.

3.3.3 Καταχώρηση στο Μ.Α.Ε.

Όπως είχε προβλεφθεί, σε λιγότερο από ένα μήνα και στις 19/06/2000 ολοκληρώθηκε η συγχώνευση των τριών τραπεζών με την καταχώρηση στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών της εγκριτικής απόφασης του τότε Υπουργού Ανάπτυξης. Η πολυαναμενόμενη συγχώνευση έλαβε τη μορφή **απορρόφησης** των τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Xios Bank (απορροφώμενες) από την Τράπεζα Πειραιώς (απορροφώσα). Γενικά, στην περίπτωση της συγχώνευσης με απορρόφηση, η συγκέντρωση των περιουσιακών στοιχείων των συγχωνευόμενων εταιριών πραγματοποιείται με λύση και εκκαθάριση της απορροφώμενης εταιρείας και εισφορά σε είδος των περιουσιακών της στοιχείων με αύξηση κεφαλαίου της απορροφώσας (Παπαδάκης, 2002). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, λοιπόν, ακολουθήθηκε η παρακάτω διαδικασία:

1. Λύση και εκκαθάριση της Μακεδονίας-Θράκης και της Xios Bank που απορροφήθηκαν.
2. Αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Πειραιώς ισόποσα με το προϊόν εκκαθάρισης των άλλων δυο τραπεζών.
3. Οι τίτλοι των Μακεδονίας-Θράκης και της Xios Bank ανταλλάχθηκαν με τους τίτλους της Τράπεζας Πειραιώς σύμφωνα με την αναλογία 1:1:1 που συμφωνήθηκε από τη Γενική Συνέλευση της Τράπεζας Πειραιώς από τις 30/05/200. Από τη στιγμή που δεν προέκυψαν διαφορές λόγω της συμφωνηθείσας αναλογίας δεν απαιτήθηκε επιπλέον εισφορά ή επιστροφή της διαφοράς στους μετόχους των παλαιών μετοχών που ανταλλάχθηκαν.

⁸ www.piraeusbank.gr

⁹ www.piraeusbank.gr

Έτσι, με την ολοκλήρωση της νομικής διαδικασίας της συγχώνευσης, έπαυσε από την επομένη εργάσιμη (Τρίτη 20/06/2000) η διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών των μετοχών των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Χίου. Οι κάτοχοι μετοχών των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Χίου από τις 16/06/2000 δικαιούνται τις νεοεκδιδόμενες, λόγω της συγχώνευσης, μετοχές της Τράπεζας Πειραιώς με σχέση ανταλλαγής, 1 μετοχή της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης προς 1 μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς και 1 μετοχή της Τράπεζας Χίου προς 1 μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς¹⁰.

3.3.4 Αποτελέσματα

Η Τράπεζα Πειραιώς γρήγορα και αποτελεσματικά πέτυχε σε «χρόνο ρεκόρ» - όπως ανέφεραν τα δημοσιεύματα της περιόδου - την τυπική και ουσιαστική της συγχώνευση. Συνοψίζοντας, η ενιαία Διοικητική λειτουργία είχε ολοκληρωθεί από τον Μάρτιο του 1999, η Νομική συγχώνευση ολοκληρώθηκε το Μάιο του 2000, ενώ η Λειτουργική συγχώνευση ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο 2000 με την μηχανογραφική ενοποίηση των τριών Τραπεζών στο νέο εξελιγμένο σύστημα της Τράπεζας Πειραιώς. Από την Τρίτη 20 Ιουνίου όλοι οι πελάτες της Τράπεζας Πειραιώς και των δύο απορροφηθεισών Τραπεζών, έχουν πλέον τη δυνατότητα συναλλαγής από ένα ενιαίο δίκτυο 170 καταστημάτων εξυπηρέτησης, καθώς και από την Winbank, την πρώτη ολοκληρωμένη ηλεκτρονική τραπεζική μονάδα στην Ελλάδα¹¹.

Η συγχώνευση μεταξύ των τριών τραπεζών σε συνδυασμό με την εγκατάσταση του νέου πληροφοριακού συστήματος στόχευαν στην ταχύτερη και πληρέστερη εξυπηρέτηση των πελατών μέσω πολλαπλών δικτύων καθώς και στην παροχή νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Σύμφωνα με υψηλόβαθμα στελέχη της Τράπεζας, το κύριο αναμενόμενο όφελος για την Τράπεζα Πειραιώς ήταν αυτό που θα προέκυπτε από την προσφορά επιπλέον αξίας στους πελάτες.

Επιπλέον, με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης προέκυψε μία εύρωστη Τράπεζα με 350 δισ. δρχ. Ίδια Κεφάλαια, η οποία θα επωφελούνταν των οικονομιών κλίμακας, με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας και της κερδοφορίας της «νέας» Τράπεζας Πειραιώς. Ειδικότερα, τα οφέλη αυτά μπορούν να συνοψισθούν στη σημαντική μείωση των λειτουργικών εξόδων και των επενδυτικών δαπανών αλλά και στη δημιουργία συνεργιών

¹⁰ www.piraeusbank.gr

¹¹ www.piraeusbank.gr

διοικητικής και λειτουργικής τεχνογνωσίας από το συνδυασμό γνώσεων και προϋπηρεσίας που έχουν αποκομισθεί υπό διαφορετικές συνθήκες, ανάλογα με την Τράπεζα που προέρχεται το προσωπικό. Παράλληλα, η αύξηση της διείσδυσης στην ελληνική αγορά αναμενόταν να δημιουργήσει συνέργιες πωλήσεων αλλά και ανταγωνιστικότερη τοποθέτηση της «νέας» Τράπεζας μέσω της δημιουργίας κρίσιμης μάζας για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.

Τέλος, το μερίδιο αγοράς της «νέας» Τράπεζας Πειραιώς ανήλθε μετά τη συγχώνευση σε 7% περίπου και μέχρι το τέλος του 2000 ξεπέρασε το 8%, τοποθετώντας την ως μία από τις μεγαλύτερες ιδιωτικές τράπεζες στην Ελλάδα. Σημειώνεται ότι το έτος 2000 η παρουσία ιδιωτικών τραπεζών στην Ελλάδα ήταν ασθενής καθώς οι δημόσιες συγκέντρωναν τα μεγαλύτερα μερίδια αγοράς (Εθνική Τράπεζα, Αγροτική Τράπεζα, Εμπορική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο κτλ.).

3.4 Συγχώνευση Πειραιώς – ΕΤΒΑ

3.4.1 Ιστορικό

Στις 21/03/2002 υπεγράφη η τελική σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, που μέχρι τότε διατηρούσε τον έλεγχο της Ελληνικής Τράπεζας Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ), και της Τράπεζας Πειραιώς, για τη μεταβίβαση του 57,8% της ΕΤΒΑ. Μέσα στην επόμενη εβδομάδα ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση του πακέτου των μετοχών της ΕΤΒΑ, αφού τηρήθηκε η τυπική διαδικασία ενημέρωσης της διοίκησης του Χ.Α.Α. Η εν λόγω συγχώνευση έλαβε τη μορφή απορρόφησης της ΕΤΒΑ από την Τράπεζα Πειραιώς, ομοίως με την περίπτωση της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης και Χios Bank. Την Τετάρτη 17/12/2003 έπαυσε η διαπραγμάτευση των 173.073.730 κοινών ονομαστικών (ΚΟ) μετοχών της ΕΤΒΑ BANK ΑΕ και διεγράφησαν από τον Ηλεκτρονικό Πίνακα Συναλλαγών του Χ.Α. λόγω της εν λόγω συγχώνευσης¹². Με την τελική σύμβαση επήλθαν δύο τροποποιήσεις, σε σχέση με το αρχικό συμφωνητικό:

Με την πρώτη, αποσυνδέεται η πώληση της ΕΤΒΑ από την υπόθεση πώλησης των Ναυπηγείων Σκαρामαγκά. Ειδικότερα, παρέχεται εξάμηνη προθεσμία για την ολοκλήρωση των διαδικασιών πώλησης των Ναυπηγείων. Εάν μέχρι τη λήξη της περιόδου αυτής δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία πώλησης των Ναυπηγείων Σκαρामαγκά, τότε το Δημόσιο

¹² www.ase.gr

αναλαμβάνει την μεταβίβαση τους σε εταιρία του Δημοσίου (ΔΕΚΑ) ή σε τρίτον, διατηρώντας το ίδιο εξολοκλήρου τον μετοχικό και πιστωτικό κίνδυνο.

Με τη δεύτερη τροποποίηση, προσδιορίζεται ο τρόπος κάλυψης του «ανοίγματος» των 11,4 δισ. δρχ. από τη γνωστή υπόθεση της ETBA Finance. Σημαντικό μέρος προβλέπεται ότι θα καλυφθεί από τούς υπαίτιους, φυσικά και νομικά πρόσωπα που ευθύνονται για την κατάχρηση. Το υπόλοιπο (καταληκτικό άνοιγμα) που ενδεχομένως δεν θα καλυφθεί με αυτόν τον τρόπο, οριζόταν να καλυφθεί κατά 50% από το Δημόσιο και κατά 50% από την ETBA¹³.

3.4.2 Ανταλλαγή Μετοχών

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας Πειραιώς στη συνεδρίασή του της 20/06/2003 ενέκρινε το Σχέδιο Σύμβασης Συγχώνευσης για τη συγχώνευση της Τράπεζας Πειραιώς με απορρόφηση της ETBA. Σύμφωνα λοιπόν, με το καταρτισθέν Σχέδιο Σύμβασης Συγχώνευσης¹⁴ οριζόνταν τα εξής :

Ως δίκαιη και εύλογη σχέση ανταλλαγής μετοχών, με βάση τα οικονομικά δεδομένα των δύο συγχωνευομένων πιστωτικών ιδρυμάτων, καθορίστηκε η σχέση **2,402112** προς **1** και συνεπώς κάθε μέτοχος της Τράπεζας Πειραιώς αντάλλαξε μία ονομαστική με ψήφο μετοχή ονομαστικής αξίας 3,28 ευρώ που κατείχε με μία ονομαστική με ψήφο μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς ονομαστικής αξίας 4,15 ευρώ καθεμία, που θα εκδόθηκε μετά τη συγχώνευση. Επίσης, κάθε μέτοχος της ETBA αντάλλαξε μία ονομαστική με ψήφο μετοχή ονομαστικής αξίας 3,70 ευρώ που κατείχε με 0,416300 ονομαστικές μετοχές της Τράπεζας Πειραιώς ονομαστικής αξίας 4,15 ευρώ καθεμία, που εκδόθηκαν μετά τη συγχώνευση.

Επιπλέον, το μετοχικό κεφάλαιο της απορροφώσας Εταιρίας, Τράπεζας Πειραιώς Α.Ε., αυξήθηκε κατά το κεφάλαιο της απορροφώμενης Εταιρίας ETBA και, μετά τη λόγω σύγχυσης μείωσή του κατά το ποσό συμμετοχής της Τράπεζας Πειραιώς στην ETBA των 370.000.000 ευρώ και την προς το σκοπό στρογγυλοποίησης της νέας ονομαστικής τιμής ανά μετοχή, αύξησή του κατά ποσό 1.299.770,63 ευρώ με κεφαλαιοποίηση αποθεματικού από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, ανήλθε με τη συγχώνευση στο συνολικό ποσό των 819.949.119,15 ευρώ, διαιρούμενο σε 197.578.101 ονομαστικές με ψήφο μετοχές ονομαστικής αξίας 4,15 ευρώ καθεμία.

¹³ www.ase.gr

¹⁴ www.piraeusbank.gr

3.4.3 Η απορροφώμενη τράπεζα

Η ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. ΑΕ ιδρύθηκε το 2003 με την απόσχιση του κλάδου των Βιομηχανικών Περιοχών από την ΕΤΒΑbank κατά την εξαγορά της από τον Όμιλο Πειραιώς, με κύριο αντικείμενο την ίδρυση, διαχείριση και λειτουργία υφιστάμενων ή νέων Βιομηχανικών Περιοχών. Η Τράπεζα Πειραιώς συμμετέχει στην εταιρεία κατά 65% και το Ελληνικό Δημόσιο κατά 35%. Με τον τρόπο αυτό, αναπτύσσεται μια πρωτότυπη, κερδοφόρα και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ του ιδιωτικού και ευρύτερου δημοσίου τομέα, συνδυάζοντας την επιχειρηματικότητα με την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Στο τέλος Ιουνίου 2010 η εταιρεία απασχολούσε 42 εργαζόμενους και το ενεργητικό της ανήλθε σε €269,1 εκ..

Η εταιρεία έχει αναπτύξει και διαχειρίζεται σήμερα σημαντικό αριθμό βιομηχανικών περιοχών και βιοτεχνικών πάρκων (ΒΙ.ΠΕ. και ΒΙΟ.ΠΑ) σε όλη την Ελλάδα. Έχει υπό την ευθύνη της 26 βιομηχανικές περιοχές σε όλη τη χώρα, στις οποίες συνεχίζει να δημιουργεί έργα υποδομής και να διαχειρίζεται τις λειτουργίες τους. Στις περιοχές αυτές βρίσκονται σήμερα εγκατεστημένες περίπου 2.300 επιχειρήσεις, στις οποίες απασχολούνται πάνω από 40.000 εργαζόμενοι. Τα έσοδα της εταιρείας προέρχονται κυρίως από πωλήσεις οικοπέδων εντός των ΒΙ.ΠΕ. που της ανήκουν, καθώς και από παροχές άλλων υπηρεσιών διαχείρισης (ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικοί καθαρισμοί). Επιπρόσθετα, εξαιτίας της σημαντικής εμπειρίας που υπάρχει στη διοίκηση αναπτυξιακών έργων, η εταιρεία έχει έσοδα και από συναφείς υπηρεσίες.

Σήμερα η ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. στοχεύει στην αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των εκτάσεων των βιομηχανικών περιοχών για τη δημιουργία οργανισμού με σύγχρονα περιβαλλοντικά πρότυπα και με κεντρικό άξονα δράσης την αναβάθμιση των υπαρχουσών ΒΙ.ΠΕ., την παραγωγή καθαρής ενέργειας μέσα σε αυτές, τη δημιουργία νέων «πράσινων» ΒΙ.ΠΕ. και τη δημιουργία Περιβαλλοντικών Επιχειρηματικών Πάρκων σε νησιά¹⁵. Άλλος στόχος της είναι η παράλληλη δημιουργία ευκαιριών με προσέλκυση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε υπάρχουσες, αλλά και νέες ΒΙ.ΠΕ. προς όφελος της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την ανάληψη καθοριστικού ρόλου στα θέματα βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας και ειδικότερα στα θέματα ανάπτυξης βιώσιμων

¹⁵ www.etvavipe.gr

επιχειρηματικών πάρκων, καθώς και στα θέματα εφαρμοσμένων τεχνολογιών περιβαλλοντικής καινοτομίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τέλος, αποσκοπεί στην «εξαγωγή» της αποκτούμενης εμπειρίας και τεχνογνωσίας μέσω της παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών σε άλλες επιχειρήσεις, φορείς και οργανισμούς της Ελλάδας και του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου.

3.4.4 Αποτελέσματα

Είχαν περάσει μόλις τρία χρόνια από τον Απρίλιο του 1998, όταν η Τράπεζα Πειραιώς αποκτούσε την Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης και τη Χios Bank, στην πρώτη ιδιωτικοποίηση που πραγματοποιήθηκε στον τραπεζικό κλάδο. Η προσφορά μάλιστα που κατέθεσε τότε ο πρόεδρος της τράπεζας κ. Σάλλας αιφνιδίασε την αγορά, καθώς ξεπερνούσε κατά πολύ τη χρηματιστηριακή αξία της υπό εξαγορά τράπεζας. Είχε όμως εκτιμήσει σωστά την κατάσταση καθώς οι εξελίξεις στον τραπεζικό χώρο θα ήταν στη συνέχεια ραγδαίες. Όπως τότε έτσι και το 2002, ο πρόεδρος της Πειραιώς δήλωσε ότι η εξαγορά της ETBA «σηματοδοτεί ένα νέο γύρο εξαγορών και συγχωνεύσεων στον τραπεζικό χώρο που θα καταλήξει σε σημαντική αναδιάρθρωση του κλάδου» και αναμένει ότι «θα υπάρξουν και άλλες κινήσεις τραπεζών, τόσο στο εσωτερικό όσο και προς το εξωτερικό».

Η διοίκηση της Τράπεζας Πειραιώς υπήρξε αισιόδοξη για την πορεία της διαδικασίας απορρόφησης της ETBA καθώς, εκτός από την πείρα που είχε συσσωρεύσει η Πειραιώς από παρόμοιες κινήσεις στο παρελθόν (βλέπε Μακεδονίας-Θράκης, Χios Bank, Chase Manhattan και Credit Lyonnais), στη συγκεκριμένη περίπτωση γνώριζε πολύ καλά την τράπεζα. Υπενθυμίζουμε ότι τόσο ο ίδιος ο κ. Σάλλας όσο και ο τότε αντιπρόεδρος της Πειραιώς, κ. Γεωργάνας, είχαν διατελέσει στο παρελθόν διοικητής και υποδιοικητής της ETBA αντιστοίχως, και ως εκ τούτου ήταν σε θέση να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο το νέο απόκτημα της Πειραιώς.

Σε γενικές γραμμές η Τράπεζα Πειραιώς ανέμενε θετικά αποτελέσματα από τη συγχώνευση με την ETBA που ανταποκρίνονταν κυρίως στη κεφαλαιακή ενίσχυση της Τράπεζας με κεφάλαια της τάξεως των 150 δις. δραχμών. Πρόκειται για μια σημαντική «ένεση» ρευστότητας που δόθηκε στην Τράπεζα και αναμενόταν να βελτιώσει την ευχέρεια της στον τομέα των χορηγήσεων. Την ίδια περίοδο επισημαίνει ο κ. Σάλλας ότι η ETBA κεφαλαιακά είναι ισχυρή και θα συμβάλει στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης του ομίλου της

Πειραιώς. Με ισχυρότερη κεφαλαιακή βάση, στόχος πλέον του ομίλου θα είναι για τα επόμενα έτη η αύξηση του ενεργητικού του κατά περίπου 40-45% (κατά 2-2,5 τρισ. δρχ.) χωρίς να έχει ανάγκη από νέα κεφάλαια. Με την απόκτηση της ΕΤΒΑ τα ίδια κεφάλαια της Πειραιώς ξεπέρασαν τα 500 δισ. δραχμές.

Επιπλέον, μέσω της συγχώνευσης διευρύνθηκε το πελατολόγιο της Πειραιώς με την προσθήκη 800-1.000 επιχειρήσεων-πελατών. Παράλληλα, αυξήθηκε το μερίδιο αγοράς της Πειραιώς, το οποίο με βάση το ενεργητικό και τις χορηγήσεις υπολογιζόταν περί τα τέλη του 2002 σε 10%. Ωστόσο, η απόκτηση της ΕΤΒΑ δεν άλλαξε την κατάταξη των τραπεζών και των τραπεζικών ομίλων με βάση τα μερίδια αγοράς τους. Έφερε, όμως, την Πειραιώς πιο κοντά στην Eurobank και στην Εμπορική από πλευράς απόλυτων αριθμών. Πάντως, με την τελευταία εξαγορά, η Πειραιώς, εκτός από την ενίσχυση της κεφαλαιακής της βάσης και του μεριδίου της στην αγορά, θεωρείται ότι επανέκτησε τη δυναμική, την οποία προηγούμενες κινήσεις, που δεν ήταν επιτυχημένες, είχαν ανακόψει¹⁶.

3.5 Διαμόρφωση οικονομικών μεγεθών

Στην προσπάθεια αξιολόγησης της επιλογής της Τράπεζας Πειραιώς να αυξήσει το μέγεθός της μέσω της διαδικασίας συγχωνεύσεων, συγκρίθηκαν βασικά οικονομικά μεγέθη της Τράπεζας για τη χρήση 2003 σε σχέση με αυτά των προηγούμενων ετών.

Τα προ φόρων κέρδη του Ομίλου Πειραιώς το πρώτο εξάμηνο του 2003 διαμορφώθηκαν σε 85,8 εκ. ευρώ, έναντι 75,7 εκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 13,3%, ενώ τα μετά από φόρους κέρδη του Ομίλου διαμορφώθηκαν σε 63,3 εκ. ευρώ, έναντι 53,0 εκ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 19,5%. Τα προ φόρων κέρδη που αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας Πειραιώς διαμορφώθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2003 σε 63,4 εκ. ευρώ έναντι 58,7 εκ. ευρώ την ίδια περίοδο της προηγούμενης χρήσης, αυξημένα κατά 8,0%. Τέλος, Τα μετά από φόρους κέρδη, που αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας Πειραιώς, διαμορφώθηκαν σε 46,1 εκ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2003, έναντι 40,7 εκ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο πέρυσι, αυξημένα κατά 13,3%¹⁷.

¹⁶ www.piraeusbank.gr

¹⁷ Δημοσιευμένες Οικονομικές Καταστάσεις της Τράπεζας Πειραιώς

Η βελτίωση της κερδοφορίας του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς κατά το πρώτο εξάμηνο του 2003 ήταν αποτέλεσμα της αύξησης των καθαρών εσόδων κατά 14,5% σε ετήσια βάση, ενώ η αύξηση των δαπανών λειτουργίας παρουσίασε περαιτέρω επιβράδυνση (+4,1%). Σε σύγκριση με το ύψος του 2ου τριμήνου του 2002, τα καθαρά έσοδα του 2ου τριμήνου 2003 είναι αυξημένα 12,9%, ενώ οι δαπάνες λειτουργίας έχουν διατηρηθεί στάσιμες (0,0%).

Το πρώτο εξάμηνο του 2003 ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς βελτίωσε τις οικονομικές του επιδόσεις¹⁸, ως αποτέλεσμα της συγχώνευσης με την ETBAbank. Αναλυτικότερα παρουσίασε αύξηση των κερδών ανά μετοχή μετά από φόρους κατά 13,3%. Βελτίωσε τον δείκτη «Κόστος προς Έσοδα» στο 60,4% έναντι 66,5% το πρώτο εξάμηνο του 2002. Ενίσχυσε περαιτέρω το καθαρό περιθώριο τόκων κατά 8 μονάδες βάσης στο 2,46%. Αύξησε τα καθαρά έσοδα προμηθειών κατά 14,9%. Επιπλέον αύξησε το χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων κατά 19,0% και ταυτόχρονα βελτίωσε την σύνθεσή του. Ακόμα σημείωσε αύξηση των καταθέσεων και ομολόγων ETBAbank από πελάτες (χωρίς τα repos) κατά 14,0%, ενώ με τα repos η αύξηση είναι 7,3%. Τέλος, διατήρησε τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σε υψηλά επίπεδα (10,87% εκτίμηση).

Στο τέλος Ιουνίου του 2003 οι χορηγήσεις σημείωσαν αύξηση κατά 19,0% και ανήλθαν σε 9.712 εκ. ευρώ από 8.163 εκ. ευρώ στο τέλος Ιουνίου του 2002. Αποτέλεσμα της σημαντικής αύξησης των χορηγήσεων ήταν η ενίσχυση του ποσοστού συμμετοχής τους στο σύνολο του ενεργητικού σε 62,5% (από 54,9% πέρυσι), σε βάρος κυρίως των ομολόγων (19,3% από 27,0% το 2002). Έτσι, η πολιτική σταδιακής διεύρυνσης των πιο αποδοτικών στοιχείων του ενεργητικού ακολουθείται με συνέπεια.

Οι καταθέσεις, τα repos και τα ομόλογα (ETBAbank) από πελάτες διαμορφώθηκαν σε 10.689 εκ. ευρώ έναντι 9.964 εκ. ευρώ στο τέλος Ιουνίου του 2002, αυξήθηκαν δηλαδή κατά 7,3% και αντιπροσωπεύουν το 71,3% του ενεργητικού, έναντι 69,7% το 2002. Ειδικότερα, το σύνολο των καταθέσεων και ομολόγων από πελάτες, εκτός των repos, ανήλθε σε 8.700 εκ. ευρώ έναντι 7.634 εκ. ευρώ το Ιούνιο του 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 14,0%, ενώ τα repos την ίδια περίοδο μειώθηκαν κατά 14,6%.

Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων διαμορφώθηκε σε 1.242 εκ. ευρώ (αφαιρουμένων των ιδίων μετοχών και μετά από την αποτίμηση του χαρτοφυλακίου μετοχών – ομολόγων σε

¹⁸ www.piraeusbank.gr

τρέχουσες τιμές), έναντι 1.239 εκ. ευρώ το Μάρτιο του 2003. Τα Ίδια Κεφάλαια που αντιστοιχούν στους μετόχους της Τράπεζας Πειραιώς στο τέλος Ιουνίου του 2003 διαμορφώθηκαν σε 540 εκ. ευρώ έναντι 558 εκ. ευρώ στο τέλος του προηγούμενου τριμήνου. Σημειώνεται ότι τον Ιούνιο του 2003 δεν περιλαμβάνονται στα ίδια κεφάλαια αποθεματικά ύψους 22,4 εκ. ευρώ που αποδόθηκαν στη νέα εταιρεία «ΕΤΒΑ Βιομηχανικές Περιοχές» λόγω απόσχισης του κλάδου και η οποία δεν ενοποιείται λόγω του γεγονότος ότι δεν ανήκει στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Επιπρόσθετα, το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων δεν περιλαμβάνει τα κέρδη της περιόδου.

Τα κέρδη χρηματοοικονομικών πράξεων ανήλθαν σε 33,4 εκ. ευρώ, έναντι 9,8 εκ. ευρώ το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου έτους. Η βελτίωση αυτή οφείλεται στην αύξηση των αποτελεσμάτων από χρηματοοικονομικές πράξεις της ΕΤΒΑbank κατά 17,1 εκ. ευρώ και των δύο εταιρειών επενδύσεων Χαρτοφυλακίου κατά 6,3 εκ. ευρώ. Ειδικότερα, τα κέρδη από πράξεις επί μετοχών το α' εξάμηνο του 2003 διαμορφώθηκαν σε 9,8 εκ. ευρώ, από πράξεις ομολόγων σε 17,5 εκ. ευρώ και από πράξεις συναλλάγματος σε 6,1 εκ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στη πραγματοποίηση των κερδών από πράξεις επί ομολόγων, συνέβαλε και η σημαντική πτώση των επιτοκίων κατά το πρώτο εξάμηνο του 2003, γεγονός που αντιστάθμισε μερικώς τη μείωση των εσόδων από τόκους τίτλων σταθερής απόδοσης¹⁹.

Το κόστος λειτουργίας (δαπάνες προσωπικού, γενικά έξοδα διοίκησης, λοιπά έξοδα και αποσβέσεις) εμφανίζει σταδιακή συγκράτηση με πτώση του ετήσιου ρυθμού αύξησης στο 4,1% το πρώτο εξάμηνο του 2003, οφειλόμενη στη συγκράτηση των δαπανών προσωπικού και των αποσβέσεων. Έτσι, το κόστος λειτουργίας διαμορφώθηκε σε 173,8 εκ. ευρώ, έναντι 167,0 εκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Σε τριμηνιαία βάση, το κόστος λειτουργίας του 2ου τριμήνου 2003 είναι στα ίδια επίπεδα με το μέσο κόστος λειτουργίας ανά τρίμηνο του 2002.

Οι δαπάνες προσωπικού διατηρήθηκαν ουσιαστικά αμετάβλητες σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2002 (81,5 εκ. ευρώ έναντι 81,3 εκ. ευρώ πέρυσι), ενώ σε σύγκριση με το μέσο όρο των δαπανών προσωπικού ανά τρίμηνο του 2002 (42,0 εκ. ευρώ), οι δαπάνες προσωπικού του δευτέρου τριμήνου του '03 είναι μειωμένες κατά 0,7%. Η συγκράτηση των δαπανών προσωπικού οφείλεται εν μέρει και στην υλοποίηση των προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου τόσο στην Τράπεζα Πειραιώς το 2002 όσο και της ΕΤΒΑbank το 2003. Σημειώνεται

¹⁹ www.piraeusbank.gr

ότι το δίκτυο καταστημάτων ανήλθε σε 251 μονάδες στο τέλος Ιουνίου του 2003, σημειώνοντας αύξηση κατά 6,4% σε σύγκριση με το τέλος Ιουνίου του 2002, ενώ την ίδια περίοδο ο αριθμός προσωπικού αυξήθηκε μόλις κατά 1,1% (κυρίως από το δίκτυο του εξωτερικού).

Τα γενικά έξοδα διαμορφώθηκαν σε 63,8 εκ. ευρώ, έναντι 56,6 εκ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2002 (σημειώνοντας αύξηση 12,9%), ενώ σε σύγκριση με το μέσο όρο των γενικών εξόδων ανά τρίμηνο του 2002 (32,3 εκ. ευρώ), τα γενικά έξοδα του δευτέρου τριμήνου του '03 είναι αυξημένα κατά 6,7%. Η άνοδος αυτή αποδίδεται κυρίως στα έξοδα που σχετίζονται με την προώθηση προϊόντων, αλλά και την επέκταση του δικτύου καταστημάτων (24 νέα καταστήματα, μέχρι τα μέσα Αυγούστου '03 σε σχέση με τον Ιούνιο του 2002).

Σε επίπεδο κερδοφορίας, ο δείκτης ROE (Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων) σημείωσε περαιτέρω βελτίωση και διαμορφώθηκε σε 22,1% προ φόρων το 2003 (από 18,6% την αντίστοιχη περίοδο του 2002) και σε 16,1% μετά από φόρους (από 12,9% το 2002). Ο δείκτης ROA (απόδοση Ενεργητικού) ενισχύθηκε επίσης και διαμορφώθηκε σε 1,15% προ φόρων (από 1,04% την αντίστοιχη περίοδο του 2002) και σε 0,85% μετά από φόρους (από 0,73% το 2002). Σε αντιστοιχία με τα προγενέστερα έτη, οι δείκτες των οποίων απεικονίζονται στον πίνακα 3.1, ο δείκτης ROE σημείωσε τη μέγιστη τιμή της περιόδου 1997-2003 κατά τη χρήση του 2003, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι μέτοχοι της Τράπεζας Πειραιώς απολαμβάνουν συνεχώς μεγαλύτερες αποδόσεις για τα επενδυμένα κεφάλαιά τους από τη στιγμή που η Τράπεζα ενεπλάκη σε Συγχωνεύσεις & Εξαγορές. Όσον αφορά το δείκτη ROA παρατηρούμε ότι και αυτός έχει την ίδια ανοδική τάση, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ο δείκτης να εκτοξεύεται το 1999 και το 2003, δηλαδή τα έτη που έπονται των συγχωνεύσεων με Μακεδονίας-Θράκης – Xios Bank και ETBA αντίστοιχα.

Πίνακας 3.1: Κερδοφορία Τράπεζας Πειραιώς την περίοδο 1997-2001

Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων – Κερδοφορία					
ΧΡΗΣΗ	1997*	1998*	1999**	2000	2001
Απόδοση μέσου όρου ιδίων κεφαλαίων /προ φόρων (ROE)	20,05%	21,85%	31,37%	15,77%	9,63%
Απόδοση επί του μέσου Ενεργητικού / προ φόρων (ROA)	2,39%	2,75%	4,22%	1,83%	0,83%
Λειτουργικά Έξοδα προ Προβλέψεων /Λειτουργικά Έσοδα	52,18%	40,68%	39,68%	46,46%	49,93%
Λειτουργικά Έξοδα προ Προβλέψεων /Μέσος Όρος Ενεργητικού	3,68%	2,58%	3,55%	2,26%	1,94%
Καθαρό Έσοδο από Τόκους / Μέσος Όρος Ενεργητικού	3,43%	2,44%	3,71%	2,17%	2,03%
Μικτά Αποτελέσματα Εκμεταλλεύσεως εκτός Τόκων / Μέσος Όρος Ενεργητικού	3,62%	3,89%	5,23%	2,70%	1,85%

*Τα στοιχεία των χρήσεων 1997-1998 αφορούν την Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. πριν την απορρόφηση των τραπεζών Μακεδονίας – Θράκης και Χίου που έλαβε χώρα τη χρήση 2000.

* Για να εξαχθούν οι δείκτες της χρήσης 1999, έχουν ληφθεί υπόψη όπου αυτό απαιτείται, και στοιχεία για τις Τράπεζες Μακεδονίας – Θράκης και Χίου.

Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, 2002

3.6 Οφέλη από την αύξηση του μεγέθους

Συνοψίζοντας τα δεδομένα των προηγούμενων ενοτήτων καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία συγχωνεύσεων, στην οποία συμμετείχε η Τράπεζα Πειραιώς για την περίοδο 1998-2002, είχε θετικά αποτελέσματα για την εταιρία. Με την απορρόφηση των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης, Χιος Bank και ΕΤΒΑ, ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς ενίσχυσε σημαντικά τη θέση του στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

Η κυριότερη ωφέλεια συνίσταται στο ότι, από τη συνένωση των τεσσάρων τραπεζών και των σημαντικότερων θυγατρικών αυτών (Leasing, Asset Management), ο όμιλος πέτυχε τη μεγιστοποίηση των εσόδων και την ελαχιστοποίηση των εξόδων του, δημιουργώντας αξία (value creation) της τάξης των 60 εκ. ευρώ.

Παράλληλα, μέσω των δύο προαναφερόμενων συγχωνεύσεων ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς²⁰ παρουσίασε σημαντική αύξηση στα μερίδια αγοράς στις τραπεζικές εργασίες στο 10% (10,0% στις χορηγήσεις και 9,5% στο ενεργητικό των ελληνικών εμπορικών τραπεζών - στοιχεία Δεκεμβρίου 2003). Απόκτησε μία από τις πρώτες θέσεις στην ελληνική αγορά σε άλλους σημαντικούς κλάδους του χρηματοοικονομικού τομέα, όπως στην αγορά του Leasing, όπου το μερίδιο αγοράς διαμορφώθηκε στο 20% καθώς και στον κλάδο των Εταιριών Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, όπου το μερίδιο αγοράς διαμορφώθηκε στο 18,6%. Επιπλέον, αξιοποίησε το έμπειρο και εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό της ΕΤΒΑ στους κλάδους των

²⁰ www.piraeusbank.gr

επενδύσεων και των μακροχρόνιων χρηματοδοτήσεων. Όσον αφορά το δίκτυο των καταστημάτων του ομίλου στην Ελλάδα αυξήθηκαν, φθάνοντας συνολικά τα 220 το 2003. Σημαντική ήταν και η ενίσχυση των κεφαλαίων του, στοιχείο που του επέτρεψε την συνέχιση της δυναμικής ανάπτυξης του ενεργητικού του περίπου κατά 50%, χωρίς την ανάγκη άντλησης κεφαλαίων από την Κεφαλαιαγορά, ενώ παράλληλα η κεφαλαιακή επάρκεια ευνοούσε στρατηγικές αποφάσεις για περαιτέρω αύξηση του μεγέθους.

3.7 Εξαγορά ΑΤΕ από Πειραιώς

3.7.1 Ιστορικό

Στις 27/7/2012, η Τράπεζα της Ελλάδος οριστικοποίησε τη μεταβίβαση του υγιούς τμήματος της Αγροτικής Τράπεζας στην Τράπεζα Πειραιώς, κατόπιν σχετικής πρότασης της τελευταίας, που είχε εγκριθεί ήδη από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Όπως αναφέρει στη σχετική της ανακοίνωση η Τράπεζα της Ελλάδος, στο πλαίσιο των διαδικασιών εξυγίανσης, που προβλέπει ο σχετικός νόμος 4021/2011, διερευνήθηκε το ενδιαφέρον εγχώριων και ξένων τραπεζών για την απόκτηση του υγιούς τμήματος της Αγροτικής Τράπεζας. Το υγιές τμήμα περιλαμβάνει κυρίως τα χαρτοφυλάκια ενήμερων δανείων και τίτλων καθώς και το σύνολο των καταθέσεων. Η διαφορά της αξίας των μεταφερόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού καλύφθηκε από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας όπως ορίζει ο νόμος. Η άδεια της παλαιάς τράπεζας ανακλήθηκε. Για τα μη ενήμερα δάνεια με ενέχυρο αγροτική γη, που δεν μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα Πειραιώς, θα υπάρξει σύντομα ειδική νομοθετική μέριμνα, προστίθεται στη σχετική ανακοίνωση. Επίσης, οι θυγατρικές εταιρείες που δε μεταβιβάστηκαν αξιοποιήθηκαν από το Δημόσιο ως περιουσιακό του στοιχείο. Η ΤτΕ υπογραμμίζει πως με τη λύση που δρομολογήθηκε διασφαλίζονται στο ακέραιο οι καταθέσεις του συνόλου των πελατών της Αγροτικής Τράπεζας και η ομαλή συνέχιση των εργασιών της. Στη δική της ανακοίνωση η Τράπεζα Πειραιώς διαβεβαιώνει πως η προσφορά της διασφαλίζει όλες τις θέσεις απασχόλησης των εργαζομένων της Αγροτικής Τράπεζας, «πράγμα που αποτελεί και δέσμευση της Διοίκησης», η οποία καλωσορίζει τους νέους εργαζόμενους στην Τράπεζα Πειραιώς²¹. Από την 30/7/2012, όλο το δίκτυο καταστημάτων της Αγροτικής λειτουργεί υπό το σχήμα της Πειραιώς, διατηρώντας όμως την εμπορική επωνυμία «ΑΤΕbank». Όλες οι συναλλαγές των πελατών της Αγροτικής εξακολουθούν να πραγματοποιούνται κανονικά, όπως μέχρι σήμερα, χωρίς καμία αλλαγή.

²¹ <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/372019/stin-trapeza-peiraios-to-ugies-kommati-tis-ate>

Όπως επισημαίνει η Τράπεζα Πειραιώς πλέον δημιουργείται ένας ισχυρός εγχώριος τραπεζικός οργανισμός, που παρέχει απόλυτη προστασία στον αγροτικό κόσμο, καλύτερη εξυπηρέτηση όλων των πελατών, καταθετών και δανειοληπτών, ποιότητα υπηρεσιών και μεγαλύτερες δυνατότητες χρηματοδότησης της εθνικής οικονομίας, με σύνολο ενεργητικού 75 δισ. ευρώ, καταθέσεων 35 δισ. ευρώ και χορηγήσεων 47 δισ. ευρώ. Το προσωπικό του Ομίλου ανέρχεται σε 17.000 εργαζόμενους και το σύνολο του δικτύου των καταστημάτων σε 1.230, με παρουσία σε εννέα ακόμη χώρες εκτός Ελλάδας.

3.7.2 Αντιδράσεις

Οι βασικότερες αντιδράσεις γύρω από την περιγραφείσα εξαγορά επικεντρώθηκαν στους όρους που έθεσε το ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Η συνολική διαδικασία χαρακτηρίστηκε μάλιστα σε πολλά δημοσιεύματα της εποχής ως «σκάνδαλο», καθότι τα χρήματα των φορολογουμένων Ελλήνων χρησιμοποιήθηκαν από το ΤΧΣ υπέρ της Τράπεζας Πειραιώς. Οι όροι αυτοί δεν είχαν γίνει επισήμως γνωστοί από την Τράπεζα της Ελλάδος, κάτι που από μόνο του ενισχύει την αδιαφάνεια και τις υποψίες. Παρ' όλα αυτά έχουν διαρρεύσει πληροφορίες, που αποκαλύπτουν το μέγεθος του σκανδάλου²².

Άλλες αντιδράσεις αφορούσαν το γεγονός ότι η Αγροτική Τράπεζα αποτελούσε κομβικό εργαλείο για τη χάραξη αγροτικής πολιτικής και τη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα, ενώ παράλληλα, ως βασικός δανειστής του αγροτικού πληθυσμού, έχει υποθηκευμένο με ευνοϊκούς όρους μεγάλο ποσοστό της αγροτικής γης. Η εκχώρησή της στην Πειραιώς ισοδυναμεί με απεμπόληση της παρέμβασης στη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα από την πλευρά του Δημοσίου, σε μια περίοδο ύφεσης που η πρωτογενής παραγωγή θα μπορούσε να δώσει μια ανάσα, ενώ παράλληλα θέτει σε κίνδυνο τους δανειολήπτες, είτε είναι αγροτικά νοικοκυριά είτε μικρομεσαίες αγροτικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμοί. Από την άλλη, η μεταβίβαση των θυγατρικών της Αγροτικής (Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, "Δωδώνη", ΣΕΚΑΠ κ.λπ.) στο Ταμείο Ιδιωτικοποιήσεων, μέσω της «κακής» τράπεζας, προκαλεί πλήγμα στην ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών στην περιφέρεια (Ηπειρος, Μακεδονία, Θράκη) που ήδη χειμάζονται από την ύφεση. Αντίστοιχα, οδυνηρές είναι οι επιπτώσεις στους εργαζόμενους της Αγροτικής, αφού οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας που έχουν υπογραφεί

²² <http://archive.avgi.gr/ArticleActions.show.action?articleID=704940>

δεν ισχύουν πλέον και θα πρέπει να ετοιμάζονται για νέες συμβάσεις, με περικοπές μισθών και εργασιακών δικαιωμάτων.

3.7.3 Οφέλη

Τα στοιχεία της εξαγοραζόμενης τράπεζας που αποκτήθηκαν από την Τράπεζα Πειραιώς περιλαμβάνουν:

- ✓ €21,4 δισ. στοιχεία παθητικού, εκ των οποίων €14,3 δισ. καταθέσεις, €6,7 δισ. διατραπεζικές υποχρεώσεις και €0,4 δισ. λοιπές υποχρεώσεις,
- ✓ €14,7 δισ. στοιχεία ενεργητικού, εκ των οποίων €10,6 δισ. χορηγήσεις μετά από προβλέψεις και €4,2 δισ. λοιπά στοιχεία ενεργητικού.

Η διαφορά των €6,7 δισ. μεταξύ της προσωρινώς αποτιμηθείσας αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού θα καλυφθεί, σύμφωνα με την νομοθεσία, από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτική Σταθερότητας (ΕΤΧΣ). Επιπλέον, για την κάλυψη των κεφαλαιακών αναγκών που προκύπτουν από τα μεταβιβαζόμενα στοιχεία ενεργητικού, το ΕΤΧΣ θα εισφέρει ως κεφάλαιο €0,5 δισ. στην αποκτώσα Τράπεζα Πειραιώς, ώστε ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (pro - forma, Μαρτίου 2012) να διατηρηθεί άνω του ελάχιστου επιτρεπτού ορίου (8%).

Με την απόκτηση των παραπάνω στοιχείων ενεργητικού και παθητικού²³:

Αναβαθμίζεται σημαντικά η θέση και παρουσία του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στις τραπεζικές εργασίες στην Ελλάδα με μερίδιο αγοράς 19% στις καταθέσεις και 16% στις χορηγήσεις (στοιχεία Μαρτίου 2012).

Δημιουργούνται συνέργειες που εκτιμάται ότι θα φθάσουν στα €155 εκ. στο τέλος της πρώτης τριετίας και στη συνέχεια σε €155 εκ. ετησίως, μετά από φόρους.

Βελτιώνεται ο δείκτης «χορηγήσεις προς καταθέσεις» στο 124%.

Βελτιώνεται η διάρθρωση τόσο των χορηγήσεων (26% στεγαστικά δάνεια) όσο και των καταθέσεων (28% καταθέσεις ταμειυτηρίου).

²³ <http://www.axiaplus.gr/article/14181/oi-leptomereies-ths-eksagoras-ths-ate/>

Το σύνολο του ενεργητικού pro -forma (Μάρτιος 2012) ανέρχεται σε €74 δισ., των καταθέσεων σε €35 δισ. και των χορηγήσεων μετά τις προβλέψεις σε €44 δισ. Το προσωπικό του Ομίλου θα ανέλθει σε 17.000 εργαζόμενους και το σύνολο του δικτύου των καταστημάτων σε 1.230, με παρουσία σε εννέα ακόμη χώρες εκτός Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με το πέρασμα των χρόνων είναι εύκολο να διακρίνει κανείς τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Γεγονότα όπως ο σταδιακός απογαλακτισμός του χρηματοπιστωτικού συστήματος από κρατικούς κανόνες/παρεμβatismούς (μέσα δεκαετίας 90') καθώς και η εισαγωγή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη (2002) έδωσαν νέα ώθηση στα τραπεζικά δρώμενα, ενώ παράλληλα οδήγησαν στη μετεξέλιξη των τραπεζών σε έναν από τους παραγωγικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Τα παραπάνω, βέβαια, ακούγονται μάλλον παράξενα στις μέρες μας, όταν το σύνολο των Ελληνικών τραπεζών εμφανίζουν σημαντικότερες αλλά και πρωτοφανείς ζημιές κατά την διετία 2011-2012 και είδαν τις τιμές των μετοχών τους να έχουν πτώση πάνω από 50%. Πολλοί έσπευσαν να καταδείξουν ως αποκλειστικές αιτίες την οικονομική κρίση, τα περιβόητα «spreads» και τελευταία την αρνητική διαφήμιση από ορισμένους ευρωπαίους «εταίρους». Στην πραγματικότητα, όμως, η σημερινή κατάσταση των Ελληνικών τραπεζών είναι αποτέλεσμα και της κακής διαχείρισης των προηγούμενων ετών. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη «χρυσή» τετραετία 2005-2008, όταν τα τραπεζικά ιδρύματα σχεδόν πανηγύριζαν για την υψηλή κερδοφορία τους, επικροτούσαν τις προσπάθειες των στελεχών τους με διόλου ευκαταφρόνητα bonus και επέκτειναν διαρκώς το δίκτυό τους (με νέα υποκαταστήματα και προσωπικό), είχαν εκδηλωθεί σημάδια αδυναμίας όπως:

- Συνεχής μείωση του *Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους*, που υποδηλώνει αδυναμία στη διαχείριση των εξόδων για δεδομένο ύψος εσόδων,
- Διακυμάνσεις στο *Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου*, που υποδηλώνει την αβεβαιότητα για τα επιτόκια χορηγήσεων/καταθέσεων,
- Συνεχής αύξηση της *Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης/Κινδύνου* λόγω της χρησιμοποίησης ξένων κεφαλαίων,
- Αύξηση των *Εξόδων Προσωπικού* (ως ποσοστό των εσόδων εκμετάλλευσης), με ορισμένες τράπεζες να αγγίζουν το ανησυχητικό 90%.
- Μείωση στα *Έσοδα Τόκων* στην *εγχώρια αγορά*, γεγονός που αντισταθμίστηκε με τις εξαγορές τραπεζών σε βαλκανικές χώρες, Τουρκία κ.τ.λ.

Η μεγαλύτερη, λοιπόν, πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι η ριζική αναμόρφωσή του, ώστε να επανέλθει σε επίπεδα κερδοφορίας. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο πρέπει οι Ελληνικές τράπεζες να γίνουν πιο ανταγωνιστικές σε διεθνές

επίπεδο. Με άλλα λόγια, να είναι σε θέση να συναγωνιστούν τους πολυάριθμους χρηματοπιστωτικούς κολοσσούς του εξωτερικού, οι οποίοι υπερτερούν κατά πολύ σε μέγεθος.

Τέλος, από την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων προκύπτει ότι υπάρχουν δυο ειδών παράγοντες απεμπλοκής των Ελληνικών τραπεζών από την τρέχουσα κακή οικονομική συγκυρία:

1. Εξωτερικοί παράγοντες: οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται κυρίως με το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και το ευμετάβλητο νομικό πλαίσιο λειτουργίας των διάφορων κλάδων. Για να επιτύχουν οι ανωτέρω πολιτικές απαιτείται σταθεροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος σε κεντρικό επίπεδο και η θέσπιση νόμων που δεν καταλύουν τη λειτουργία της πραγματικής οικονομίας.
2. Εσωτερικοί παράγοντες: οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται κυρίως με την οργανωσιακή κουλτούρα και τη ψυχολογία των ανθρώπων των εταιριών αυτών. Οι εξεταζόμενες εταιρίες θα πρέπει να εκμεταλλευτούν στο έπακρο το ανθρώπινο δυναμικό τους μέσα από μια υγιή οργανωτική δομή.

Το γενικότερο συμπεράσματα από τη μελέτη περίπτωσης στην τράπεζα Πειραιώς είναι ότι επιχείρησε επιτυχημένα μέσα από Εξαγορές και Συγχωνεύσεις να αυξήσει το μέγεθός της κατά τα τελευταία 15 χρόνια. Συνοπτικά παρουσιάζουμε στον πίνακα του Παραρτήματος I, τα βασικά οικονομικά στοιχεία που αφορούν τους δείκτες του ομίλου Πειραιώς για τα έτη 1999 – 2012. Τα κίνητρά της συμπίπτουν απόλυτα με αυτά που προτείνει η διεθνής βιβλιογραφία. Επίσης, δημιουργείται η αίσθηση ότι η τράπεζα χρησιμοποιεί την εν λόγω στρατηγική ως «όχημα» για έξοδο από την παρούσα κρίση. Η προσωπική μας εκτίμηση είναι ότι θα καταφέρει, καθώς έχει συσσωρευμένη εμπειρία σε αυτόν τον τομέα. Θα πρέπει να αναφερθεί, επιπλέον, ότι στην παρούσα συγκυρία υπάρχει πρόσφορο έδαφος για να εμφανιστεί ένα νέο κύμα εξαγορών ή συγχωνεύσεων και ιδιωτικοποιήσεων με στόχο τη δημιουργία ισχυρότερων τραπεζικών ομίλων. Οι ενέργειες αυτές θα αυξήσουν τη συγκέντρωση της αγοράς, που είναι ήδη υψηλότερη γύρω από τέσσερις συστημικές τράπεζες, όπου οι νέοι τραπεζικοί όμιλοι θα επωφελούνται από οικονομίες κλίμακας, φάσματος και εξειδίκευσης. Ήδη η συγκέντρωση της αγοράς έχει αυξηθεί σημαντικά κατά τη διετία 2012-2013, τι στιγμή που σχεδόν το σύνολο των μικρών και μεσαίων τραπεζών περιήλθαν στην ιδιοκτησία των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών. Επομένως, θα ήταν αναμενόμενο - κατά πολλούς και αναγκαίο - να συναντήσουμε στους επόμενους μήνες επιπρόσθετα φαινόμενα

Συγχωνεύσεων ή Εξαγορών, αυτή τη φορά μεταξύ των συστημικών τραπεζών, με σκοπό τη δημιουργία των επονομαζόμενων mega-banks.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

1. Γεωργιάδης, Ν. (1999). Εξαγορές & Συγχωνεύσεις: Εταιρική Στρατηγική. *Investment Research & Analysis Journal*, <http://www.iraj.gr/IRAJ/M&As.pdf>
2. Γκόρτσας, Χ. και Αλεξιάκης, Π. (2006). Εισαγωγή στις Τραπεζικές σπουδές, Α. Το Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Περιβάλλον. Ελληνική Ένωση Τραπεζών – Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια, Αθήνα.
3. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (2013). Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012. Εκδόσεις ΕΕΤ, Αθήνα.
4. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (2010). Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009. Εκδόσεις ΕΕΤ, Αθήνα.
5. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (2008). Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην Ελληνική Οικονομία. Εκδόσεις ΕΕΤ, Αθήνα.
6. Κοσμίδου, Κ. και Ζοπουνίδης, Κ. (2003). Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management. Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα.
7. Μιχαλόπουλος, Γ. (2011). Χρηματοδότηση Ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης. Στο *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Εκδόσεις ΕΕΤ, Αθήνα, σελ. 229-246.
8. Παπαδάκης, Β. (2002). Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία, Τόμος Α' Θεωρία. 4^η έκδοση, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.
9. Σακέλλης, Ι. (2001). Συγχωνεύσεις, Διασπάσεις, Εξαγορές, Μετατροπές και Μετατροπές Εταιριών & Εκτίμηση Αξίας Επιχειρήσεως. Εκδόσεις Βρυκούς, Αθήνα.
10. Συριόπουλος, Κ. (2000). Στρατηγική Τραπεζών: Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου. Τόμος Α', Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
11. Eurobank EFG, (2012). Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας και χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας. Οικονομία & Αγορές, Τόμος VII, Τεύχος 1, πρόσβαση από <http://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91%20%CE%91%CE%93%CE%9F%CE%A1%CE%95%CE%A3%20ab%20%CE%9C%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%A3%202012.pdf>

Ξενόγλωση

1. Group of Ten, (2001). Report on Consolidation in the Financial Sector. Bank for International Settlements, Basel Switzerland, www.bis.org
2. Jensen, M. (1984). Takeovers: Folklore and Science. *Harvard Business Review*, November-December, pp. 109-121.
3. Pilloff, S. and Santomero, A. (1996). The Value Effects of Bank Mergers and Acquisitions. The Wharton Financial Institutions Center 97-07.

Internet

1. Ελληνική Ένωση Τραπεζών - www.hba.gr.
2. Τράπεζα Πειραιώς - www.piraeusbank.gr
3. Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών - www.ase.gr.
4. <http://www2.rizospastis.gr/story.do?id=3747198&publDate>
5. <https://www.valueadded.com.cy/News/Greek/13668.aspx>
6. www.etvavipe.gr
7. <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/372019/stin-trapeza-peiraios-to-ugies-kommatitis-ate>
8. <http://archive.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=704940> του Γαβριήλ Σακελλαρίδη
9. <http://www.axiaplus.gr/article/14181/oi-leptomereies-ths-eksagoras-ths-ate/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Ι: Βασικά Οικονομικά στοιχεία ομίλου Πειραιώς (1999-2012)

	1999 σε χιλ. ευρώ	2000 σε χιλ. ευρώ	2001 σε χιλ. ευρώ	2002 σε χιλ. ευρώ	2003 σε χιλ. ευρώ	2004 σε χιλ. ευρώ
Σύνολο χορηγήσεων	3.115.422,01	4.797.584,03	5.203.362,22	6.144.043,23	10.530.193,69	12.537.912,86
Διαθέσιμα	1.139.163,83	1.150.233,64	1.110.849,71	664.817,03	785.912,38	1.113.953,66
Σύνολο Ενεργητικού	8.136.092,01	11.156.494,64	11.264.972,17	12.299.906,00	14.734.547,91	16.590.935,53
Ίδια Κεφάλαια	1.150.789,13	1.005.950,52	805.846,37	681.446,41	1.342.198,81	1.214.933,06
Σύνολο Καταθέσεων	4.648.986,15	6.198.163,06	6.025.119,16	7.230.602,91	8.526.775,49	9.993.533,61
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	225.402,47	283.051,51	84.115,15	108.394,05	391.194,34	446.620,75
Καθαρά κέρδη προ φόρων	353.239,75	208.850,22	31.177,09	30.136,89	165.041,42	217.021,58
Καθαρά κέρδη μετά φόρων	213.774,26	149.202,18	29.359,15	26.778,16	123.722,20	179.145,19

	2005 σε χιλ. ευρώ	2006 σε χιλ. ευρώ	2007 σε χιλ. ευρώ	2008 σε χιλ. ευρώ	2009 σε χιλ. ευρώ	2010 σε χιλ. ευρώ
Σύνολο χορηγήσεων	17.987.230	22.344.805	30.704.808	39.015.655	38.683.228	39.071.152
Διαθέσιμα	1.570.219	1.885.146	3.400.169	3.740.708	2.977.561	2.993.275
Σύνολο Ενεργητικού	23.545.479	30.931.216	46.427.340	54.889.856	54.279.791	57.680.295
Ίδια Κεφάλαια	1.607.659	1.832.420	3.309.579	3.025.200	3.614.235	3.273.732
Σύνολο Καταθέσεων	13.196.528	16.734.589	22.067.315	28.380.817	30.063.606	29.474.998
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	558.720	715.138	916.969	1.159.770	1.104.884	1.206.899
Καθαρά κέρδη προ φόρων	304.619	556.549	785.313	385.788	286.615	10.749
Καθαρά κέρδη μετά φόρων	282.727	456.450	651.459	331.267	205.629	(21.191)

	2011 σε χιλ. ευρώ	2012 σε χιλ. ευρώ
Σύνολο χορηγήσεων	34.005.619	44.612.686
Διαθέσιμα	2.552.717	3.307.503
Σύνολο Ενεργητικού	49.352.308	70.406.161
Ίδια Κεφάλαια	(1.939.838)	(2.315.505)
Σύνολο Καταθέσεων	21.795.677	36.971.208
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	1.193.901	1.047.008
Καθαρά κέρδη προ φόρων	(7.509.889)	(1.165.660)
Καθαρά κέρδη μετά φόρων	(6.618.119)	(6.622.026)